…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮДЭЙ, БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ОРГАН.

№ 128 (6117)
СЕНТЯБРИИН
17
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1950 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Малажал хүгжөөхэ түсэбөө колхоз, аймаг бүхэн дүүргэхэ ёһотой

ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитет болбол колхозно ба совхозно ашаг шэмэтэ малажалые бүхы хэмжээгээр хүгжөөлгэ хадаа дайнай хойто тээхи үедэ социалистическэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ партиин ба гүрэнэй гол зорилго мүн гэжэ тоолоно. Хүдөө ажахын гол һалбари болохо малажалтай манай республикада большевистскэ партиин ба советскэ правительствын энэ заабари илангаяа шухала удхашанартай.

Ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбөөр табигдаһан зорилгонуудые дүүргэн, Бурят-Монголой колхозууд энэ жэлдэ ниитын малай тоо толгойе ба ашаг шэмые зарим, тэдыдэ дээшэлүүлһэн байна. Тусхайлхада, энэ жэлэй найман һарын туршада моридой тоо толгой 10,2 процентээр, хони ба ямаадай—14 процентээр, гахайн—12,8 процентээр олошороо. Ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ жэлэйнгээ ба гурбанжэлэй түсэбые дүүргэһэн нилээд олон фермэнүүд ба колхозууд бии.

Зүгөөр, бүхы республика дотор абаад үзэхэдэ, малажалые хүгжөөхэ түсэб хангалтагүйгөөр гүйсэдхэгдэжэ байна. Жэлэй дүүрэтэр 3,5 һарын үлөөд байбашье, гүрэнэй түсэб ганса гахай үсхэбэрилгөөр дүүргэгдээ. Моридые үсхэбэрилгөөр түсэб миил 96,2 процент, үхэрээр —[illegible]9,9 процент, хони ба ямаадаар—[illegible]5,2 процент, шубуу үсхэбэрилгөөр —оройдоо 29,6 процент дүүргэгдээ. […]ихэдэ хэдэн олон колхозууд мяха тушааха гүрэнэйнгөө түсэбые […]өө дүүргээгүй байһаниие хараада абаха хэрэгтэй.

Малажалые хүгжөөхэ түсэбые илангаяа Баргажанай, Заиграйн, Курумканай, Иволгын, Сэлэнгын, Зэдын, Кударын ба Түнхэнэй аймагуудай колхозууд хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна. Тэрээнһээ байтагай, Баргажанай аймагай колхозууд үхэрэй тоо толгойе энэ жэлэй январиин нэгэнэйхиһээ 4,5 процентээр хороогоо. Иимэ баримтанууд мүн бусад аймагуудай колхозуудташье тохёолдоно.

Малажалые хүгжөөхэ түсэб хахадаа иимэ хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэб гэхэдэ, колхозууд хадаа олон толгой мал үхүүлһэн ба гаргашалһан байна. Аймагуудтахи партийна, советскэ, ба хүдөө ажахын органууд, республикын хүдөө ажахын Министерство болбол малажалай асуудалнуудта ёһотой анхаралаа хандуулаагүй, түсэбэй дүүргэлтын хойноһоо шанга хиналта табяагүй ба малые бүрин бүтэн байлгахын түлөө тэмсээгүй дээрэһээ иимэ байдал тохёолдоо. Аймагай хүтэлбэрилэгшэдэй ба колхозой түрүүлэгшэнэрэй харюусалга багатай байһан дээрэһээ мүнөөшье үедэ мал гаргашалагдажа байна. Һүүлшын август һарын үедэ Түнхэнэй аймагай колхозуудта 116 толгой мал үхэһэн ба 406 толгой үхэр доторой хэрэгсэлдэ гээд гаргашалагдаһан байха юм. Иимэ баримтанууд мүн бусад аймагуудташье үзэгдэнэ.

Зарим аймагуудай ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол намарай түл абалгаар түсэбөө дүүргэхэ һанаатай. Теэд, тэрэ түлнүүдэйнь тоо хадаа дутажа байһан толгой малнуудые хүсэлдүүлжэ шадахагүй юм гэжэ тэдэнэртэ һануулха хэрэгтэй. Тиимэһээ гүрэнэй түсэбые дүүргэхын тулада ондоо хэмжээнүүдые абаха шухала байна. Энээнэй тулада колхозуудта малые гаргалха ба гаргашалха ябадал огтолон болюулжа, мал худалдажа ба контрактацяар абаха ябадал эмхидхэхэ хэрэгтэй. Гэхэ зуура, эдэ хэмжээнүүдшье Баргажанай, Зэдын, Заиграйн, Курумканай аймагуудта таһалдуулагдажа байна.

Аймагуудтахи партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд малажал хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ иимэ хайхарамжагүйгөөр хандаха ябадалаа огтолон орхижо, колхоз бүхэнэй малажалай байдалые тон һаяын үдэрнүүдтэ наринаар шалгажа үзөөд, бүхы түрэлэй малаар ба шубуудаар түсэбөө заатагүй дүүргэхын тулада нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Малые бүрин бүтэн байлгахын ба гаргашалхагүйн тулада энэ дары нарин хиналта тогтоогоод, гүрэндэ тушааһаа ондоо хэрэгсэлээр мал ба шубуудые гаргашалха ябадал хорихо хэрэгтэй. Түсэбөө дүүргэһэншье колхозуудта бүхы малнуудыень бүрин бүтэн байлгахын тулада хэмжээ абтаха зэргэтэй.

Тэрээнтэй хамта, колхознигуудһаа, хүдэлмэришэд ба албахаагшадһаа, мүн түсэбөө дүүргэһэн колхозуудһаа мал худалдажа ба контрактацяар абаха ябадалда тон шухала анхарал хандуулха хэрэгтэй. Малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые 1950 ондо манай республикын колхоз бүхэнэй заатагүй дүүргэхын тулада бүхы хэмжээнүүд абтаха ёһотой.

Малые намартаа зүбөөр бэлшээжэ таргалуулха гээшэ ехэ удхашанартай байна. Юуб гэхэдэ, малаа бэлшээжэ таргалуулаад байбал, гүрэндэ үсөөн толгой мал тушаагдаха ба үбэлжэлгэ гарзагүйгөөр үнгэргэгдэхэ гээшэ. Малай бэлшэлгые һайнаар эмхидхэхэ бүхы арга боломжонууд бии, тэдэниие шадамараар хэрэглэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр, Иволгын, Сэлэнгын Кударын, Зэдын, Заиграйн ба Тарбагатайн аймагуудай колхозууд эдэ арга боломжонуудаа тон муугаар хэрэглэнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Малые намарай бэлшэлгэ муугаар эмхидхэгдэһэн дээрэһээ эдэ аймагуудай колхозуудай олон толгой мал дундаһаа доошо шадалтай байна, ашаг шэмэ багаар үгэнэ.

Малажалые амжалтатайгаар хүгжөөхын ба үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхын тулада ниитын малые үбһэ тэжээлэр ба дулаан типовой байрануудаар хүсэд хангаха гээшэ шухала удхашанартай. Тиимэһээ ургаса хуряалгые ба гүрэндэ таряа тушаалгые ябуулхатаяа хамта, үбһэ сабшалгын ба силос бэлэдхэлгын темпые хурдадхажа, түсэбөө гүйсэд дүүргэхэ хэрэгтэй. Мүн малай шэнэ байрануудай барилгые эгээл дүтын сагта дүүргэхэ, хуушан байрануудыень хүсэд заһабарилха шухала. Колхозууд болбол сабшалангаа хоёр дахин сабшаха, ойн соорхойн ба захын, харгын ба жалгын дэргэдүүрхи сабшагдаха бүхы газарнуудые сабшаха, поли дээрэһээ бүхы һолоомо ба михииные гээнгүйгөөр суглуулха ёһотой.

Үбэлэй хүйтэн дүтэлжэ байна. Тиимэһээ малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые ойрын сагта дүүргэхэ шухала. Малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтэдэ гараһан дутагдалнуудые түргэнөөр усадхаха хэрэгтэ бүхы малшадай анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Аймагуудай партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд болбол бүхы малшадай, фермэнүүдэй ба колхозуудай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые колхоз ба аймаг бүхэнэй заатагүй дүүргэхэ ба малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхэ ябадалда гол анхаралаа хандуулха уялгатай.

„Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд" гэһэн И. В. Сталинай брошюра финскэ хэлэн дээрэ хэблэгдээ

ПЕТРОЗАВОДСК. (ТАСС). Карело-Финскэ ССР-эй гүрэнэй издательство «Марксизм ба языкознаниин асуудалнууд» гэһэн И. В. Сталинай брошюрые финскэ хэлэн дээрэ оршуулжа, хэблэн гаргаба. Тус брошюра соо: «Языкознанида марксизмын тухай», «Языкознаниин зарим асуудалнууд тухай», «Нүхэдтэ харюу» гэһэн нүхэр И. В. Сталинай зохёолнууд оруулагдаа.

Оршуулгань ВКП(б)-гэй ЦК-гэй дэргэдэхи Маркс-Энгельс-Ленинэй институдай Карело-Финскэ филиалаар бэелүүлэгдээ.

МОСКВА, КРЕМЛЬ

ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр *Иосиф Виссарионович* СТАЛИНДА

Амурска областиин колхознигууд ба колхозницанууд, МТС-үүдэй болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд таряа тушааха гүрэнэй түсэбые үндэр шанартай таряагаар болзорһоо урид дүүргэбэ гэжэ, хүндэтэ Иосиф Виссарионович, Танда элидхэнэбди. Эдеэ хоолой гол культура—шэниисэ бэлэдхэхэ түсэб 109,3 процент дүүргэгдээ. 1949 онойхитой сасуулбал, 1 миллион 500 мянган пүүд таряан, тэрэ тоодо 1 миллион 100 мянган пүүд үлүү ехэ шэниисэ гүрэндэ тушаагдаба. МТС-үүдэй хүдэлмэриин түлөө үгтэһэн счёдуудаар гүрэндэ таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Областиин колхозууд ба совхозууд 1951 оной тарилгада хэрэгтэй үрһэнүүдээр өөһэдыгөө бүрин хангажа, страховой ба фуражна фондонуудые байгуулба. Колхознигууднай ажалта үдэрнүүдтээ нёдондо жэлэйхиһээ нилээд ехэ таряа энэ жэлдэ абажа байна.

Областиин колхозууд болон совхозууд намарай хара таряа тариха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, соябын ургаса саг соонь ба гээлтэгүйгөөр хуряажа, манай областиин шухала энэ тоһото культураар гүрэнтээ болзорһоонь урид тоосохоор бэлэн болоо.

Областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд болбол ниитын ашаг шэмэтэ малажал хүгжөөхэ түсэб дүүргэлгэдэ шухала хэмжээнүүдые абажа, үбэлэй үедэ малнуудаа тэжээлээр хангаха ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна.

Правительствын ба Танай, нүхэр Сталин, өөрынтнай асари ехэ туһаламжа хадаа манай областиин колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудта газартаряаланай культурын хэмжээе дээшэлүүлхэ, Амур шадарай полинуудта ороoһото ба техническэ культурануудай баян ургаса ургуулха арга олгоо.

Партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органууд, колхозууд, МТС-үүд болон совхозууд хадаа 1950 оной хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэри түгэсхэн дүүргэхэ ба областиингоо хүдөө ажахын саашадаа дэбжэхэ бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха гэжэ, хүндэтэ Иосиф Виссарионович, Таниие найдуулнабди.

ВКП(б)-гэй Амурска обкомой Секретарь Ф. ВАСИЛЬЕВ.
Амурска областиин ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой Түрүүлэгшэ С. ИГНАТОВ.
Бэлэдхэлэй Министерствын Амурска областьдохи Түлөөлэгшэ М. ПШЕНИЧНИКОВ.
Амурска областиин хүдөө ажахын Управлениин Начальник Л. БЕЗУС.

Кабанскын аймагай колхознигууд ба колхозницануудай, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй УЯЛГАНУУД

Колхозно ба совхозно ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб тухай парти ба правительствын тогтоолые бэелүүлэн, Кабанскын аймагай колхознигууд ба колхозницанууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд 1950 ондо ниитын малажалые саашадань хүгжөөһэн байна.

Аймагай колхозууд энэ жэлэй 8 һарын турша соо адуу моридой тоо толгойе —10,9 процентээр, эбэртэ бодо малай —10,5 процентээр, хони ба ямаанай —6,8 процентээр, гахайн —23,3 процентээр олошоруулаа.

Жэшээлхэдэ, Ленинэй, Кировэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд ниитын гол түрэлэй малнуудые үсхэхэ гүрэнэй түсэб дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэн байна.

Тэжээлэй база байгуулангүй малажалые хүгжөөхэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхэ аргагүй тула адуу малдаа садхалан ба дулаан үбэлжэлгые хангаха хэрэгтэ бидэ хамаг хүсэеэ зорюулнабди. Сентябриин 10-най байдалаар үбһэ сабшалгын түсэб 90 процент, силос даралгаар — 70,8 процент, набшата тэжээл бэлэдхэлгээр — 95,3 процент гүйсэдхэгдөө.

Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Красный партизан», «Байкал» колхозууд тэжээл бэлэдхэхэ түсэбүүдээ дүүргэв. 17 партсъездын нэрэмжэтэ, «Красноармеец» ба бусад колхозууд тэжээл бэлэдхэлые амжалтатайгаар ябуулна.

Ороoһото таряанай бүхы талмай дээрэһээ соломо, михиинэ гэхэ зэргын тарянай үлэгдэлые суглуулга ба сомолгые эмхидхэнэбди.

1950—1951 ондо малай үбэлжэлгэдэ амжалтатайгаар бэлэдхэхын ба үнгэргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай Закаменай аймагай колхознигуудай үүсхэлые дэмжэжэд, бидэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, иимэ уялгануудые абанабди:

Ниитын ашаг шэмэтэ малажалые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбые бүхы түрэлэй малаар ба шубуугаар энэ оной декабриин 1 хүрэтэр дүүргэхэ.

Үбһэ сабшаха, силос дараха, набшата тэжээл бэлэдхэхэ ба үбһэнэй валова суглуулгын түсэбүүдые октябриин 1 хүрэтэр дүүргэхэ. Бүдүүн тэжээлэй запасые ехэ болгохын тулада 3.600 тонно хагда сабшажа абаха.

Бүхы һолоомо, колосууд ба михииные суглуулжа сомохын тулада комбайнова агрегадууд ба таряа сохидог бригадануудта звенонуудые эмхидхэхэбди.

Тэжээлэй корнеплодуудые, овощной культурануудай үлэгдэлнүүдые хаһа саг соонь суглуулжа абаад, тэдэнээ зүбөөр хадагалхабди.

Адуу малаа һайн бэлшээри дээрэ түхэреэн сүүдхэ соо адуулхабди, туранхай малнуудые тусгаар гүүртэнүүдтэ илгахабди. Гүрэндэ тушааха малнуудые һайн бэлшээридэ табихабди. Тэдэ малнуудые концентрат ба шэмэтэ тэжээлээр шахажа, дундаһаа доошо бэшэ шадалтайгаар гүрэндэ тушааха ябадалые хангахабди. Малнуудаа дундаһаа доошо бэшэ шадалтайгаар үбэлэй байрада оруулхабди.

Гүрэндэ малажалай продуктнуудые тушааха түсэбөө иимэ болзорнуудта дүүргэхэбди гэбэл: мяха — ноябриин 7-до, һү — октябриин 1-дэ, үндэгэ — сентябриин 20-до, ноoһо — октябриин 1-дэ.

Зоотехническэ шэнэ барилганuудай түсэб октябриин 1-дэ дүүргэхэбди, мүн энэ болзор хүрэтэр малай хуушан байрануудые заһабарилжа, сэбэрлэжэ ба дезинфекцилжэ дүүргэхэбди.

Малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда БМАССР-эй хүдөө ажахын Министерствын программын ёһоор, зоовеtһуралсал ноябриин 1-һээ эмхидхэхэбди.

Малажалай хүдэлмэришэдтэ культурно-ажаһуудалай зохихо услови байгуулхабди. Ноябриин 1 хүрэтэр бүхы фермэнүүд дээрээ улаан булангуудые түхеэржэ, колхознигуудай дунда лекцинүүдые, хөөрэлдөөнүүдые, газетэнүүд ба уранзохёолой литература уншалгые хододоо эмхидхэдэг байхабди.

(Энэ уялганууд Кабанскын аймагай колхознигуудай ба колхозницануудай, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хамтын суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаба).

Силос дараха түсэбөө заабол дүүргэхэ

Мүнөө үедэ, манай республикын колхозуудта таряа хуряалга ба тушаалгын хүдэлмэриин түлэг ябуулагдажа байхатай хамта, ниитын адуу малда үбһэ тэжээл бэлэдхэл үргэлжэлүүлэгдэжэ байха юм. Улам үдэжэ байгаа адуу малаа бардам хүрэхэ тэжээлээр хангахын тулада силос дараха түсэбөө колхоз бүхэнэй дүүргэхэ гээшэ тон шухала байна. Һайнаар дарагдаһан силос хадаа адуу малда шэмэтэ һайн тэжээл боложо үгэнэ.

Республикын колхозууд силос дараха түсэбөө дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой. Республикын олонхи аймагуудта үбһэ ногооной ургаса яһала һайн. Силос дарахадаа элдэб үрмэдэһэ, халаахай, таряанай газар дээрэ ургаһан элдэб буртаг үбһэнүүдые хэрэглэлсэжэ болохо байна.

Түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхын тулада зүбхэн лэ энэ хэрэгые зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Сентябриин арбанай байдалһаа харахада, Закаменай аймаг арга боломжонуудаа шадамараар хэрэглэһэнэй ашаар силос дараха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн ба Кяхтын, Прибайкальска ба бусад хэдэн аймагууд дүүргэхэ ойртуулһан байна. Гэхэ зуура, силос дараха түсэб республика дотор оройдоо 50 гаран процент дүүргэгдэһэн байха юм. Үнгэрмэ ехээр гээгдэжэ ябаһан аймагууд гэхэдэ, Зэдын аймаг силос дараха түсэбөө 48,5 процент, Яруунын аймаг —38,9, Заиграйн аймаг —28,1, Сэлэнгын аймаг —26.0 процент дүүргээ. Иимэ ехэ гээгдэлтэй байбашье, дурсагдаһан аймагууд һүүлэй табан хоног соо силос даралгые эмхидхээгүй шахуу.

Силос даралгын гээгдэлтэй байһанай шалтагаан хадаа олохон аймагуудай колхозуудай энэ хэрэгые эмхидхэнгүй, өөрөө бүтэхэдэ найдажархиһан ябадал болоно. Жэшээлхэдэ, Иволгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Балданов) 320 тонно силос дарахын орондо 140 тонно дараһан аад, силос хэршэдэг машинаяа 20 хоногой турша соо миил хэбтүүлжэ байна. Зэдын аймагай Сагаан-Уһанай сомоной «Красный Партизан» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Фомицкий) силос дараха түсэбөө миин 13 процент дүүргэһэн аад, энэ хүдэлмэриие мартажархинхай. Сэлэнгын аймагай Молотовой (Тамча) нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Дармаев) 1281 тонно силос дараха түсэбтэй аад, июнь һарада 60 тонно дараад, тэрээнһээ хойшо мүнөө хүрэтэр нэгэшье центнер силос дараагүй. Теэд үбһэнэй валова суглуулгын түсэбые сентябриин 14-нэй байдалаар оройдоо 16,8 процент дүүргэнхэй. Мүн тус аймагай Кагановичын, Калининай нэрэмжэтэ ба «Социализм» колхозууд баһал иимэ байдалтай.

Республикын колхозуудта силос дараха түсэбөө дүүргэхэ арга боломжо дүүрэн бии. Тиимэһээ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хүдэлмэриие ойрын үдэрнүүдтэ зүбөөр эмхидхэжэ, силос дараха түсэбүүдээ заатагүй дүүргэхэ уялгатай. Энэ хадаа ниитынгээ адуу малые үбһэ тэжээлээр элбэгээр хангаха хэрэгтэ ехэ удхашанартай. Аймсоведүүдэй гүйсэдкомуудай хүдөө ажахын таһагууд энэ хүдэлмэриин ябасые саг үргэлжэ хинаха ба бодотоор хүтэлбэрилхэ ёһотой.

Республикын аймагуудта намарай пар хахалалгын ябаса тухай

БМАССР-эй хүдөө ажахын Министерствын мэдээн

1950 оной сентябриин 10.

Эзэлһэн һууринь	АЙМАГУУД	Түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр)
1.	Байкало-Кударын	18,3
2.	Курумканай	15,7
3.	Тарбагатайн	15.4
4.	Баргажанай	10,6
5.	Заиграйн	10,1
6.	Бичурын	9,6
7.	Зэдын	9,5
8.	Иволгын	8,2
9.	Кабанскын	7,8
10.	Прибайкальска	7,2
11	Мухаршэбэрэй	6.4
12.	Кяхтын	6,3
13.	Сэлэнгын	6,1
14.	Хориин	6,1
15.	Хэжэнгын	5,2
16.	Кударын	4,8
17.	Закаменай	3,0
18.	Торнин	2,8
19.	Түнхэнэй	2,4
20.	Яруунын	1,4

Халаан соогоо 24 га пар хахална

Яруунын мяханай совхоз энэ оной август һарада «С—80» маркын тон ехэ хүсэтэй 3 трактор түрүүшынхеэ абаһан байна. Совхозой дирекци эдэ тракторнуудые эрхим трактористнууд Э. Жалсанов, А. Сагалуев ба Г. Головин гэгшэдтэ найдан үгэһэн байгаа. Тэдэнэр болбол эдэ тракторнуудые эрхимээр ашаглажа, богонихон болзор соо 1000 шахуу гектар пар хахалаа. Мүнөө тэдэнэр намарай пар хахалжа эхилбэ. Тракторист нүхэр Сагалуев сентябриин дүүрэтэр 600 га намарай пар хахалха уялга абаад, нүхэд Головин ба Жалсанов гэгшэдые социалистическэ мүрысөөндэ уриһан байна. Нүхэр Сагалуевай үгэ хэрэг хоёр һэлгэнэгүй. Тэрэ хадаа халаан соогоо 20—24 га намарай пар хахална.

Нормоёо 120-150 процент дүүргэнэ

Хэжэнгын МТС-эй залуу тракторист нүхэр Рашет Хакимов Хэжэнгын сомоной «Ленинэй зам» колхоздо намарай пар хахална. Комсомолец Хакимов «АТЗ» маркын трактораар үдэрэй 6,8 га пар хахалха нормотой аад, 9—10 га эрхим шанартайгаар хахалжа, үдэрэйнгөө даалгабариие 120—150 процент дүүргэнэ.

А. Жамбалдоржиев.

Жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ

Гашейн МТС-эй № 5 тракторна бригада жэлэйнгээ тракторна хүдэлмэринүүдые сентябриин 10-да 125 процент дүүргээ. Энэ бригадын тракторист М. Ревенский ЧТЗ трактораар, зөөлэн хахалалгада оруулан, 575 гектар хахалхын орондо 1145 гектар хахалаа, тиигэжэ 900 гектар хахалха уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ. Тиихэдээ 400 килограмм горючи алмаа. Тэрэшэлэн тракторист Ф. Матвеев абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ.

П. Демин.

Газова паросушитель

СССР-эй зам харилсаанай Министерство Ленинэй орденто Улан-Удын ПВЗ-гэй конструкторнуудта шэнэ газова паросушителиин чертёж зохёохо даабари үгэһэн байгаа.

Заводой бүлэг конструкторнууд энэ даалгабариинь һаяхан дүүргэбэ. Шэнэ газова паросушительнуудаар түхеэрэгдэһэн ЕЛ № 761 гэжэ маркын паровоз туршалгада гаража, һайн үрэ харуулаа. Энэ хадаа 5 һаа 8 процент хүрэтэр түлишэ арбилха арга олгобо.

ШЭНЭ ПРЕСС

Улан-Удын вагонно депогой механик нүхэр Липатниковай дурадхалаар шайба ба гайкануудые хэблэхэ шэнэ пресс зохёогдобо. Энэ пресс һаяхан ашаглалгада оруулагдаба. Энээнэй ашаар хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ хэдэн дахин дээшэлбэ, энэнь жэлдээ 15 мянган түхэриг алмалта гаргаха байна.

„Советскэ арадуудай единэ бүлэ“

гэһэн темээр заняти хайшан гэжэ хэхэб

«Советскэ арадуудай единэ бүлэ» гэһэн темые шудалан үзэлгэ хадаа коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлдээ большевистскэ партиин **эрид шууд бэелүүлжэ** байдаг ленинско-сталинска национальна политикын угаа ехэ үнэн зүбые болон хүсые һурагшадта эли **тодоор харуулха байна.** Социализм лэ бүхы арадуудта сүлөө ба адли эрхэ **олгоно,** капитализм **хадаа** национальна хёморооной үндэһэн мүн, буурай һула арадуудые **дарлагша** ба богоолшологшо **мүн гэжэ энэ** темын материалнууд харуулна.

«Советскэ арадуудай единэ бүлэ» гэһэн темые шудалан үзэлгэ хадаа арадуудай **хоорондохи** хёмороое, национальна тэгшэбэшэ байдалые, богоолшолгые үгы хэхын тула, мүлжэлгэтэ байгуулалтые усадхаха хэрэгтэй гэһэн гол тобшололые һурагшадта һайнаар ойлгуулха байна. Энэ тобшолол СССР-эй дүй дүршэл дээрэ, ленинско-сталинска национальна политикые бэелүүлһэнэй дүй дүршэл дээрэ батадхагдаа. Ленинско-сталинска национальна политика хадаа арадуудай эб найрамдалта ба аюулгүй байдалай түшэг бологшо олонациональна советскэ гүрэнние байгуулгада хүргөө, агуухэород арадай ахадүүгэй туһаламжын ба түрүү үүргын үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй бүхы арадуудай политическэ, ажахын ба культурна хүгжэлтэдөө тон ехэ амжалтануудые түйлаха ябадалда хүргөө.

«Советскэ арадуудай единэ бүлэ» гэһэн темые шудалан үзэлгэ хадаа советскэ патриотизмын болон социалистическэ интернационализмын мэдэрэлые һурагшадта үшөө ехээр бэхижүүлхэ, советскэ гүрэн дотор Ленин — Сталинай партиин хүтэлбэрилхы үүргые үшөө эли тодоор ойлгожо абахадань туһалха байна.

«Советскэ арадуудай единэ бүлэ» гэһэн темые шудалан үзэлгэдэ 6 час хараалагдана. Энэ сагые гурбан занятида 2—2 часаар иигэжэ хубаахада һайн байна:

1. Ленинско-сталинска национальна политика.

2. Адли эрхэтэ арадуудай Союз.

3. Ленинско-сталинска национальна политикын агуухэ ашаүрэнүүд.

* * *

Урда тээхи долоодохи темээ шудалан үзэлгын дүнгүүдые гаргаха зуураа, пропагандист болбол «Ленинско-сталинска национальна политика» гэжэ нэрэтэй нэгэдэхи разделээр хөөрэлдөө хэжэ эхилхэ ёһотой.

Хаанта Росси дотор хэтэ заяанһаа хойшо бии байһан ба мүнөө бүхы капиталистическэ дэлхэй дээрэ бии байдаг национальна дарлалта ба арадуудай хоорондохи хэрүүл хёморол хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээн түрүүн манай орон дотор үгы хэгдэнхэй гэжэ пропагандист зааха юм. Большевистскэ партиин хүтэлбэри доро манай орон дотор хүсэн түгэс олонациональна социалистическэ гүрэн, арадуудай агуухэ, эбдэршэгүй хани барисаан байгуулагдаа. Энэ хадаа большевистскэ партиин ленинско-сталинска национальна политикые бэелүүлһэнэй аша үрэ мүн.

Хүдэлмэришэн ангиин агуухэ вождьнор — Ленин, Сталин болбол национальна асуудалые шиидхэлгын большевистскэ программые Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциһаа бүри урда тээ зохёожо, национальна асуудал хадаа капиталай засагые унагааха тухай, социалистическэ революци тухай асуудалай хубинь мүн, национальна дарлалтые усадхахын, арадуудай адли эрхэ болон хани барисаа байгуулхын тулада капитализмые үгы хэхэ, социализм байгуулха хэрэгтэй гэжэ харуулаа.

Помещигүүд ба капиталистнууд яахадаа национальна дарлалта бии болгоноб, уласхоорондын хэрүүл хёморол юундэ эмхидхэнэб гэжэ пропагандист һурагшадта тайлбарилан ойлгуулха ёһотой. Арадуудые мүлжэлгэ, национальна хэрүүл хёморол һүжэрүүлгэ хадаа мүлжэгшэдэй эзэрхэлгээ бүтэн байлгахын тулада хэрэгтэй.

Хүдэлмэришэн ангиин позициин эшэ үндэһэн тад ондоо. Бусад арадуудые мүлжэгшэ арад хадаа эрхэ сүлөөтэй байжа болохогүй гэһэн ябадалһаа ленинско-сталинска национальна политика үндэһэлнэ. Большевигүүдэй парти хадаа нацануудай адли эрхэтэй байха ябадалые, бэеэ даанхай гүрэн боложо тусгаарлаха хүрэтэрөө өөһэдөө бэеэ тодорхойлхо ябадалые эрижэ, али бүхы национальна богоолшолгодо **ходоодоо эсэргүүсэдэг байһан** ба эсэргүүсэжэ байнашье. Иимэ эрилтэ хадаа бэеэ даанхай жэжэ бутархай гүрэнүүдые байгуулха гэжэ большевигүүдэй эрмэлзэһэн ябадал бэшэ юм гэжэ харуулха шухала. Большевигүүд баалалтын ба дарлалтын ёһоор бэшэ, харин адли эрхын ба һайн дуранай ёһоор арадуудай хоорондо хүсэн түгэс холбоо байгуулхын тулада, Россиин арадуудые сүлөөлхэ, тэдэнэртэ өөһэдөө бэеэ тодорхойлхо эрхэ олгохо гэжэ эрмэлзээ. Большевигүүдэй парти болбол ород хаанта засагай зэрлиг муухай мүлжэлгын политикада эсэргүүсэн тэмсэжэ, тэрэшэлэн ородбэшэ национальностьнуудай буржуазин ба помещигүүдэй националистическэ политикада эсэргүүсэн, хүдэлмэришэдэй хүдэлөөн худар шурган ороһон буржуазна националистнуудта, ажалшадай хоорондо хэрүүл гаргагшадта эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэһэн байха юм. Хаанта засагта ба капитализмда эсэргүүсүүлэн Россиин бүхы националностьнуудай хүдэлмэришэд болон таряашадай хамтын тэмсэлые эмхидхэжэ, большевистскэ парти хадаа советскэ социалистическэ гүрэн дотор арадуудай ахадүүгэй хани барисаа бэлэдхээ.

Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро ябажа, Бакугай хүдэлмэришэдэй хэһэн революционно тэмсэлые харуулһан, Сталинска шангай лауреат Самед Вургунай «Наран гарана» гэжэ пьесэ соohоо эли тодо жэшээнүүдые харуулжа болохо байна.

Манай орон дотор помещигүүд ба капиталистнуудай засагые усадхаад, арадуудай национальна дарлалтые, адлибэшэ эрхые үгы хэһэн, советскэ гүрэн дотор тэдэнэй ахадүүгэй хани барисаанай байха эрхэ байдал бии болгоһон Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин түүхэтэ удхашанарые пропагандист һурагшадта хэлэжэ үгэхэ ёһотой. В. И. Ленин, И. В. Сталин хадаа дэлхэй дээрэ түрүүшын олонациональна социалистическэ гүрэнние байгуулагшад мүн.

Ленин — Сталинай парти болбол советскэ засагай түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилэн өөрынгөө национальна политикые хэрэг дээрэ шууд бэелүүлжэ, манай орон дотор национальна асуудал шиидхэхэ хүдэлмэриин сэхэ хүтэлбэрие В. И. Ленинэй үнэн соратник —нүхэр Сталинда даалгаһан байха юм. Тэрэ үедэ национальна асуудалай удхань юун байгааб гэхэдэ, национальна дарлалтаһаа сүлөөлэгдэһэн арадуудай национальна гүрэн түрые байгуулха, урда сагһаа уг залгамжалан ерэһэн ажахын, политическэ, культурна гээгдэлыень усадхаха ябадал мүн байгаа. Гүрэнэйшье, культурнашье, ажахыншье талаараа холо түрүүлһэн арадуудые хүсэхэ арга боломжые гээгдэнхэй арадуудта олгохо гээшэ партиин зорилго мүн байһан юм.

Пропагандист болбол национальна асуудалые шиидхэхын тула большевистскэ партиин ба Советскэ гүрэнэй хэһэн тон ехэ хүдэлмэрие харуулха ёһотой. Советскэ гүрэн болбол арадуудай хүсэд адли эрхые бэелүүлээ, өөрынгөө ажабайдалые өөһэдөө зохёон байгуулха эрхэ тэдэнэртэ олгоо, манай ороной бүхы арадуудай политическэ, экономическа, культурна бүхы талын хүгжэлтые хангаа.

Богоолшолго болон дарлалтаһаа сүлөөлэгдэһэн Россиин арадуудай нигтаран жагсаха хэрэгтэ шиидхэхы үүргые ородой хүдэлмэришэн анги бэелүүлжэ, манай ороной бүхы арадуудай ажахын болон культурна хүгжэлтэдэнь тон ехэ туһа хүргөө. СССР дотор национальна асуудал амжалтатайгаар шиидхэлгын гол услови хадаа манай ороной бүхы арадуудые нэгэдэмэл ахадүү бүлэдэ жагсааһан, тэдэнэрые коммунизмда орожо байгаа замаар этигэл найдамтайгаар ударидагша Ленин—Сталинай партиин эмхидхэхы ба залан ударидахы үүргэнь мүн болоно.

Капиталистическэ дэлхэй дээрэ дарлагдагша арадууд эрхэгүй байдаг, тэдэнние дура зоргоороо хашана, доромжолно гэжэ һурагшадай анхаралда хандуулха хэрэгтэй. Европын капиталистическэ оронууд дотор американска империалистнуудай ябуулжа байгаа «Маршаллай түсэб» хадаа бодото дээрээ тэдэ оронуудай национальна бэеэ даанхай байдалые үгы хэлгэ мүн. Американска империалистнууд США-гэй негритянска арад зониие, мүн колониальна ба бэеэ даанхайбэшэ оронуудтахи дарлагдагша арадуудые хайра гамгүйгөөр мүлжэнэ. Английска колонизаторнууд Британска империин богоолшологдоһон арадууд тушаа мүн тиимэ зэрлиг муухай аашa гаргана. Империалистнууд ба тэдэнэй хүлһэншэд Британска империие «Нацануудай Британска хани барисаан» гэжэ һэнгэргүйгөөр нэрлэнэ. Югославида Тито-Ранковичын фашистска бүлэг нэгэ арадуудые нүгөөдэ арадуудтань тухирха зэрлиг аашата политика ябуулжа, тиимэ аргаар засаг гартаа барижа байхые һэдэнэ.

Африкын оронуудта американска ба англо-французска империалистнуудай аашалжа байһан ябадал хадаа колониальна арадуудые империалистнуудай мүлжэлгын эли тодо гэршэ мүн болоно. Тэдэнэр зэрлиг муухай расова дискриминаци ябуулна, богоолшолго болон үлэсхэлэн байдал элбэгжүүлнэ, бүхэли арадуудые хосорхын түйлдэ хүргэнэ. Империалистическэ богоолшологшод хадаа негрнүүдые барижа, баалалтын ажалай лагерьнуудта ябуулна. Мүнөө энэ зэрлиг муухай колониальна журам хадаа богоолшологдоһон арадуудай дунда империалистнуудта эсэргүү олониитын тэмсэл үүсхээ.

Бэеэ даанхайбэшэ ба колониальна оронуудай дарлагдаһан арадуудай национально-сүлөөлэлгын тэмсэл илангаяа Азида үргэнөөр дэлгэрнэ. Хитадай коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро түйлагдаһан хитад арадай агуухэ илалта, Хитадай арадай республика байгуулһан ба бэхижүүлһэн ябадал хадаа Азиин түүхэдэ эрьелтын үе мүн болоно. Өөрынгөө республика байгуулһан Вьетнамай ажалшад газараа империалистнуудһаа хүсэд сүлөөлхын тулада баатар зоригтойгоор тэмсэнэ. Индонезидэ, Индидэ, Бирмэдэ, Малайяда болон бусад оронуудта национально-сүлөөлэлгын тэмсэл дэлгэрнэ.

Хөөрэлдөөгөө түгэсхэхэ зуураа, пропагандист болбол нацануудай сүлөө ба адли эрхэ гээшэ капиталай засагые унагааһанай үндэһэ һуури дээрэ, хүдэлмэришэн ангиин ба тэрэнэй коммунистическэ авангардна хүтэлбэри доро түйлагдажа болохо гэжэ дахяад хэлэжэ үгэхэ ёһотой. Удаадахи заняти дээрэ темынгээ нэгэдэхи разделээр һурагшадай хөөрэлдөө эмхидхэхэдээ, доро заагдаһан гол асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гэжэ һайшаан дурадхагдана:

1. Помещигүүд ба капиталистнуудай эзэрхэлгые усадхангүйгөөр национальна дарлалта үгы хэжэ яахадаа шадагдахагүйб?

2. Национальна асуудалаар большевигүүдэй партиин гол эрилтэнүүд юун бэ?

3. Урдань манай ороной дарлагдажа байһан арадуудта Агуухэ Октябрьска социалистическэ революци ямар жаргал олгооб?

4. Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин илалта хадаа бэеэ даанхайбэшэ ба колониальна оронууд доторхи национально-сүлөөлэлгын тэмсэлдэ ямар нүлөө үзүүлээб?

Һурагшад хадаа хаанта Росси дотор дарлагдаһан национальностьнуудые мүрдэдэг байһанай эли тодо жэшээнүүдые хөөрэлдөөнэй үедэ харуулжа шадаха, мүлжэгшэд национальна хёмороо хайшан гэжэ һүжэрөөнэб, империалистнууд хадаа арадуудай эрхэ ба национальна бэеэ даанхай байдалые ямараар хашана хабшанаб гэжэ уранһайханай литератураһаа, газетэнүүд болон журналнуудһаа баримтануудые харуулжа шадаха байна.

Ажахын болон культурна хүгжэлтэдөө советскэ арадуудай ахадүүгэй хани барисаатай байһаниие харуулһан эли тодо баримтануудые хөөрэлдөөн соогоо хэрэглэхэ шухала.

Большевистскэ партиин сэсэн мэргэн ленинско-сталинска национальна политика лэ манай ороной бүхы арадуудые нэгэдүүлээ, тэдэнэрые коммунизмын түлөө ниитын тэмсэлдэ жагсаагаа, ленинско-сталинска национальна политика хадаа империалистическэ гүрэнүүдэй политикада — арадуудые мүлжэлгын ба богоолшолгын политикада орходоо үндэһөөрөө ондоо гэһэн тобшололые һурагшадта ойлгуулха ёһотой.

* * *

Хоёрдохи заняти хадаа «Адли эрхэтэ арадуудай союз» гэһэн разделдэ зорюулагдана. Советскэ арадуудай эрилтэ ба хэрэглэлнүүдые хараадаа абаха, тэдэнэрэй экономическа болон культурна хүгжэлтые бэелүүлхэ эрхим һайн арга боломжонуудые олгодог ССР Союзай гүрэнэй байгуулалтын үндэһэ һууринууд энэ заняти дээрэ эли тодоор ойлгуулагдаха байна.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанай һүүлээр, Ленин Сталин хоёрой байгуулһан Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика хадаа манай ороной бүхы арадуудта гүрэнэй байгуулалтын эрхим жэшээ болоо гэжэ зааха ябадалаар пропагандист хөөрэлдөөгөө эхилхэ ёһотой. Олонациональна республикануудай Союз РСФСР-ые тойрон байгуулагдаа. РСФСР-ые байгуулһанай һүүлээр Украинска. Белорусска Советскэ Социалистическэ республиканууд байгуулагдаһан байха юм. Тэрэшэлэн Закавказьеда болон Дунда Азида Советскэ Социалистическэ республиканууд байгуулагдаа.

Шэнэ ажабайдал байгуулхадань манай ороной бүхы национальностьнуудта туһалһан нүхэр Сталин бүхы советскэ республикануудые байгуулха хэрэгтэ тон шухала үүргэ бэелүүлээ. Бүхы советскэ республикануудые эмхидхэлгэдэ нүхэр Сталин эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, тэрэниие хүтэлбэрилһэн байха юм.

Советскэ арадуудай бүлэ дотор ахань болоһшо агуухэород арад политическэ, ажахын болон культурна хүгжэлтэдэнь Советскэ Союзай бүхы арадуудта туһалаа, туһалжа байна гэжэ пропагандист зааха ёһотой. Советскэ засагай үшөө түрүүшын жэлнүүдтэ манай ороной зарим арадуудай ажахын, политическэ, культурна гээгдэлээ усадхаха хэрэгтэнь ородой хүдэлмэришэн ангиин габьяань имагта ехэ байгаа. Тэрэ гээгдэл хадаа Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин олгоһон жаргалые хүсэдөөр эдлэлгэдэнь һаалта болодог байһан юм.

Өөһэдынгөө газар дээрэһээ империалистическэ интервентнүүдые намнаха ба дотоодын контрреволюциие бута сохихо хэрэгтэнь Украинын, Белоруссиин, Закавказьеын, Дунда Азиин арадуудта болон манай ороной бусад арадуудта агуухэ ород арад сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргөө. Энэ туһаламжа хадаа ниитын дайсаниие бута сохихын тулада гражданска дайнай жэлнүүдтэ республикануудай сэрэгэй союзай түхэлтэй болоһон, советскэ республикануудай хани барисаанай бата бэхи фундаментнь болоо.

Ленин — Сталинай үүсхэлээр 1922 оной декабриин 30-да, Советүүдэй I Бүхэсоюзна съезд дээрэ советскэ республиканууд нэгэдэмэл союзна гүрэн — Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз боложо хайшан гээд нэгэдээб гэжэ пропагандист хэлэхэ байна.

Советскэ республикануудые нэгэдэмэл гүрэнэй союз боложо нэгэдэхэ ушартай болгоһон шалтагаануудые хөөрэлдөөн соогоо тодорхойгоор тайлбарилха шухала.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзые байгуулһан ябадал хадаа большевистскэ партиин ленинско-сталинска национальна политикын тон ехэ илалта болоо.

Пропагандист болбол 1922 ондо Советскэ Социалистическэ республикануудай Союзда ороһон республиканууды—РСФСР, ЗСФСР, УССР болон БССР-ые нэрлэхэ ёһотой. ЗСФСР-ые болюулһанай һүүлээр Грузинска, Азербайджанска, Армянска республиканууд сэхэ СССР-эй составта ороо. Саашадаа шэнэ советскэ социалистическэ республикануудые байгуулһан ушарһаа Узбекскэ, Туркменскэ советскэ социалистическэ республиканууд, автономно республикануудһаа союзна республиканууд болгогдожо Таджикска, Киргизскэ, Казахска республиканууд, Латвийска, Литовско, Эстонскэ, Молдавска болон Карело-Финскэ союзна советскэ республиканууд ССР Союзай составта ороо.

Бүхы украинска, белорусска, молдавска газарнуудые советскэ национальна социалистическэ республикануудта нэгэдхэхэ тухай украинска, белорусска болон молдавска арадуудай хэтэ заяанай эрмэлзэлгэнь украинска, белорусска, молдавска арадуудай хуби заяан тухай агуухэ вождь нүхэр Сталинай эсэгэ ёһоной анхарал оролдолгын ашаар хайшан гэжэ 1939, 1940 онуудта бэелүүлэгдээб гэжэ пропагандист хэлэхэ ёһотой.

Мүнөө үедэ Советскэ Союзай составта арбан зургаан союзна советскэ республиканууд ороно.

Капиталистическэ олонациональна гүрэнүүд хадаа арадуудые дайлан эзэмдэн нэгэдхэхэ, хүсөөр нэгэдхэхэ ба богоолшолхо аргаар байгуулагдаһан юм гэжэ пропагандист зааха байна. Мүн иимэ шуһата тонолгын аргаар мүнөө американска империалистнууд колониальна ба бэеэ даанхайбэшэ оронуудай арадуудые богоолшолхо гэжэ һэдэнэ. Тиигэжэ американска империалистнууд испанска арадай алууршан Франкые, фашистска нохой Титые, Кореяын урда хубида американска сэрэгүүдэй эзэмдэһэн газартахи өөрынгөө табюул —Ли Сын Маниие сэхэ дэмжэнэ.

Советскэ Союз хадаа тад ондоо замаар, советскэ социалистическэ республикануудай хүсэд һайн дураараа нэгэдэлгын үндэһэ һуури дээрэ олонациональна нэгэдэмэл гүрэн—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз болонхой.

Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай байгуулагдаһан, бэхижэһэн ба хүсэн түгэс гүрэн болоһон нүгөөдэ тон шухала үндэһэ һууринь хадаа тэрэнэй составта ороһон советскэ социалистическэ республикануудай адли эрхэ мүн болоно. Тэрэ адли эрхэнь СССР-эй Конституци дотор эли тодоор харагдана. Советскэ социалистическэ республикануудай һайн дураараа нэгэдэлгын ба адли эрхын идея СССР-эй Гимн дотор хэлэгдэнэ.

Адли эрхэтэйгээр СССР-тэ нэгэдэһэн советскэ социалистическэ союзна республиканууд суверенно, тайлбарилан хэлэбэл, бэеэ даанхай гүрэнүүд хэбээрээ үлэнэ гэжэ пропагандист тэмдэглэхэ ёһотой. Союзна республика өөрын Конституцитай, гүрэнэй засагай болон гүрэнэй управлениин өөрын органуудтай, өөрын законуудтай юм. Союзна республиканууд гадаадын гүрэнүүдтэй сэхэ харилсаатай байха эрхэтэй, дипломатическа түлөөлэгшэнэрые андалдан байлгаха эрхэтэй. СССР-эй засагай дээдэ органуудта үргэнөөр ба адли эрхэтэйгээр хабаадаха эрхэ бүхы союзна республикануудта үгтэнэ.

Брошюрын материалнуудые хэрэглэжэ, саашадаа пропагандист болбол автономно республикануудай, автономно областьнуудай, **национальна округуудай эрхэнүүд тухай тайлбарилха байна.**

Бүхы союзна республикануудай, автономно республикануудай, автономно областьнуудай хилэнүүдые карта дээрэ харуулха хэрэгтэй. Саашадаа СССР-эй политическэ карта дээрэ һурагшадай өөһэдөө заажа шадаха ябадалые түйлаха шухала.

Темын хоёрдохи разделээр һурагшадай хөөрэлдөө эмхидхэхэдээ иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гэжэ һайшаан дурадхагдана:

1. Советскэ республиканууд ССР Союзда ямар ушараар нэгэдэнхэйб?

2. Ажахын болон культурна хүгжэлтэдэнь манай ороной бүхы арадуудта агуухэород арад ямар туһаламжа хүргөөб?

3. Советскэ республиканууд ямар үндэһэ һуури дээрэ СССР-тэ нэгэдэнхэйб?

4. Союзна Советскэ республикын суверенно эрхэнь юун дээрэһээ харагданаб?

5. Автономно республиканууд ямар эрхэтэйб?

6. Автономно областьнууд болон национальна округууд ямар эрхэтэйб?

Энэ разделээр хэгдэхэ хөөрэлдөөнэй гол зорилго юуб гэхэдэ, нэгэдэмэл союзна советскэ гүрэн боложо СССР-эй арадуудай нэгэдэһэнэй үндэһэ һууринь хадаа арадуудай һайн дураараа нэгэдэлгэ, адли эрхэ, хани барисаан мүн болоно, «советскэ гүрэнэй байгуулалта хадаа олонациональна гүрэнэй үльгэр жэшээ болоо, советскэ гүрэнэй байгуулалта хадаа национальна асуудалые ба нацануудай **хани харилсаанай проблемые** ондоо ямаршье **гүрэндэ орходоо үлүү** һайнаар шиидхэһэн **гүрэнэй** эмхилхэлэй тиимэ системэ мүн болоно» (И. В. Сталин. 1946 оной февралиин 9-дэ Москва городой һунгуулиин Сталинска округой һунгагшадай һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ хэлэһэн үгэ) гэжэ һурагшадай багаар шудалан ойлгохо ябадал мүн болоно.

В. Климушев.

Таряагаа гээнгүйгөөр хуря...

Хайша хэрэгээр хандана

Хориин аймагай Үдын сомо... Кировэй нэрэмжэтэ хүдөө ажа... артель ороohото культуранууд... хуряалгые түлэг ябуулжа бай... Энэ колхоздо нэгэ комбайн, ... жатка хүдэлмэрилнэ. Зүгөөр, ... **ряа хадалгын** шанар эндэ ток... Таряа гээлгэтэй ямаршье тэм... ябуулагдадаггүйһөөнь, **таряа... ряалгын** бүхы шатачууд дэ... ороohо таряан гээлтэдэ ехээр ор... но. Жэшээлхэдэ, комбайнер нү... Хусаев хара таряа хадаха... комбайнаа дээгүүр табижа, ... лосуудые олоор гээнэ. Гадна, ... колхоздо таряанай булан... трактор ба комбайнда даруу... һаладаг байха юм.

Теэд, колхозой правлениин ... рүүлэгшэ нүхэр Баданов ба ... ряанажалай бригадын брига... нүхэр Долгоров гэгшэд комб... нерай таряа муу шанартай... хадажа, гээлтэдэ оруулжа б... хадань ямаршье хэмжээ абана... Таряанай бага зэргэ мүндэ... сохюулһан дээрэһээ зарим бэр... шээлнүүд тохёолдодог байха ю... Тиигэбэшье комбайнай хадаһан... һүүлээр гээгдэһэн колосуу... морин ба гар тармуурнууд... тармажа абаха арга бии. Т... колхозой хүтэлбэрилэгшэд ор... ho таряа гээлгэтэй тэмсэл эмх... хэдэггүй байна. Үнгэрхэд... жаткаар хадаһан таряае боон... задагайгаар ток дээрээ зөө... абаашана. Гадна, колхоз бол... тракторна молотилкаая арилг... даагүй газар дээрэ тодхоод, ... ряагаа сохижо ороо. Тииг... таряаниинь шоройтой худхалда... мүн лэ ехээр гээгдэнэ. Ток дэ... адхарһан таряа хамажа аб... юрын хамууршье бэлэдхэгдээгү...

Сохиһон таряагаа амбарай... хажууда асаржа сэбэрлэхэдээ... һал ехэ гээлтэдэ оруулна.

Б. Намжилов.

Жаяг заршамай һула дээрэһээ...

Хэжэнгын аймагай Совет... сельсоведэй «Заветы Ильи... колхоз (правлениинь түрүүлэ... нүхэр Х. Заиграев) таряа хур... га ба тушаалгые ехээр удаару... на. Графигай ёһоор тус кол... сентябриин 5 хүрэтэр 780 га т... хадаха ба 182 центнер таряа ... рэндэ тушааха байһан аад, ор... доо 281 га хуряаһан, миил... центнер таряа тушааһан байха...

Таряа хиидхэлгэдэ, сэбэрлэ... дэ, хатаалгада саг үргэлжэ хү... мэрилхэ хүнүүдэй томилгдоо... механизациин (электричеств... хэрэглэгдээгүй дээрэһээ ор... таряаниинь ток дээрээ хэбт... Эндэ ажалай һулаар эмхидхэ... һэн ба жаяг заршамайнь һул... табигдаһан дээрэһээ колхозниг... хүдэлмэридөө орой болоһон хо... гарана. Иигэжэ гүрэндэ тар... тушааха графигые тус колхоз ... һалдуулжа байха юм.

Аймагай хүдөө ажахын та... гай агроном Ситников колхоз... гуудай таряа хуряаха ба туша... хүдэлмэриие оперативнаар хүт... бэрилхын орондо, архидажа а... даг ба колхозууд дээгүүр хар... дадаггүй.

Адуу малда нэмэлтэ тэжээл б... лохо байһан таряанай үлэгд... михиинэ, полово гэхэ зэргын зүй... нүүд сомогдон абтадаггүй, хар... бороо хурада орожо, гутажа х... тэдэг байна. Тиин гэһээ колхоз... адуу мал үбһэ тэжээлээр гүй... хангагдаагүй байһаар. Мүн т... колхоз 102 га таряагаа мал... гэшхүүлһэн байха юм.

Хэжэнгын МТС-эй комбай... нүхэр Булыгин энэ колхоздо х... дэлмэрилхэ зуураа, таряа дээг... хадажа, соломын гарасые доош... луулдаг ба таряа ехээр гэд... байна.

М. Богданов.

Даалгабаряа үлүүлэн дүүргэнэ

Яруунын мяханай совхозой м... ханизаторнууд тон ехэ дэбжэлт... тэйгээр эб найрамдалай вахта... жагсаа. Тэдэнэр таряагаа бог... нихон болзор соо хадажа дүү... гэхын ба гүрэндэ таряа тушаа... болон үрһэ хаалгые түргэн дүү... гэхын түлөө эршэмэйгээр тэмс... жэ байна.

Комбайнернууд нүхэд Д. Дан... динов, П. Виноградов гэгш... «Коммунар» маркын комбайн... даар 12 гектар таряа хадаха но... мотой аад, үдэртөө 18—22 гект... хадана. Хадалгын шанар эрх... һайнда тоологдонхой. Эдэ ком... байнернууд өйрын үдэрнүүдтэ ... зонно даалгабаринуудаа дүүрг... хэнь. Мүн залуу комбайнерну... нүхэд Д. Базаров ба В. Голо... гэгшэд һайнаар хүдэлмэрилж... үдэрэйнгөө даалгабаринууд... 125—150 процент дүүргэнэ.

Ж. Бадмаев.

Москвада болохо бурят-монгол литературын Вечертэ

Хоца НАМСАРАЕВ

ҮҮРЭЙ ТОЛОН

Хүлөө сабшажархиһан Цыремпил Нашан Батада бусажа ерэнэ. Батын һамган Янжима ехэ[...] һанаагаа зобоно. Нэгэ ород үбгэнэй үгэһэн [...] эм шархадань хэнэ. Цыремпил эдэгэжэ [...]. Тэдэ хоёр Бата зайһанай хүниие зарадаг, [...] мэхэлдэг тухай хөөрэлдэнэд. Цыремпилэй [...] эдэгэһэн хойно Нашан Бата бусажа ерэбэ.

Тиихэдээ Зоригтын (Цыремпилэй) эндэ байха аргагүй болоһон тухай соносхоно. Ушарынь хадаа Цыремпилэй нютагһаа Дондок заседатель бэдэржэ ерээ.

Декабрь һара. Нашан Бата Цыремпил хоёр нэгэ тосхондо ерэнэ. Тосхоной эгээл зүүн захын айлда ороно.

* * *

Һаяхан ороод, пеэшэнэй хажууда дулаасажа байһан Нашан Бата Цыремпил хоёр тэдэнэй дугаралсахада ээлжээгээр [...]ень хаража, зогсон байтараа, харин тэрэ эхэнэрэй нюдэнһөө бүтүү нёлбоһо адхаруулан уйлажархихада нюур нюураа хаяралсажа, ехэл гайхалсаһан янзатай, бэе бэеһээ:

— Юу болооб, яаба гээшэб [...]мнай? — гэлдэжэ аалиханаар асуулсаад:

— Харин мэдэхэгүй, харин мэдэхэгүй, — гэлдэнэ.

Тиигэһээр байтар мүнөө ута сагаан һахалтай үбгэн тэдэ хоёр тээшэ хаража, бурят хэлээр:

— Та хоёр энэ һамганай уйлахада ехэ гайхажа байна гүт? — гэжэ асуугаад, удаахан даруугаар хэн хэн гэтэр энеэнэ.

Нашан Бата хүлөө урилсагаа[...] гэшхэн, бэеэ хайлан татажа:

—Үгы, энэ юу болоо гээшэб, бидэ ород хэлэ мэдэхэгүй аад лэ ушарыень ойлгоногүйбди, — гэжэрхин асуу, Цыремпилэйнгээ нюурые ялагад гэжэ хараад, барагтайхан байбалтайб гэһэн шэнги омогтой болоолхино.

Цыремпил Нашан Бататай анха уулзаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо хүнгэшэг һайрхуу зантайень мэдэжэ абаһан аад, харин ялагад гэжэ хараад орхиходонь бүтүү мүхеэн татажа, найр табин урдаһаань хаража энеэбхилнэ.

Бата бүришье эли бодо ондоохон боложо, зориг орон, мүнөө үбгэнэйнгөө дуугархаяа байтарнь урдижэ абаад:

— Дедушка, тала аа! Бидэниие хонуулыт, болохо гү?

— Болохо, болохо, юундэ болохогүй һэм. Одоо бишни, бурят зонтой эндэ ерэһэн сагһаа хаяа [...]дхажа, хамта һууһан хүн байгаа. Үгы, ши хэнэй хүбүүн гээшэб, нюдэм муу болоод танинагүйб?

— Би Нашанай Бата гээшэб.

— Аа, тиимэ. Урдань би шинии эсэгэтэй Витимэй приискдэ жэл [...] хамта хүдэлөө бэлэй. Тиихэдэ залуу ябааб. Нашан бидэ хоёр юушгүй бэлэй, тэндэ хасагуудта ехэ хашагдаа, сохюулаа бэлэйбди. Ши намайе танижа байна гү?

— Танихагүй гэжэ яахаб, нёнгондо танһаа нэгэ шэнэ шарга худалдажа абаһан байналби, тэрэнээ мүнөөшье шэрэжэ ябанам.

— Аа, тиигээ, тиигээ. Үбгэржэ ухаан муу болоод, энэ тэрэ жэжэ юумэ мартадаг болооб даа, харин ши намайе хэн гэжэ танинаб?

— Пушаал Баашка гэжэ хэлдэгшэл даа, — гэжэ Нашан Батын хэлээд орхиходо үбгэн өөдөө хаража «Хаа, ха-ха» гэжэ ехээр энеэжэрхинэ.

— Зүб даа. Бишни хойто газарһаа зарагдажа ерэһэн хүн байгаа, би Василий гэжэ нэрэтэй, тиигээд Пушаал Баашка гэжэ бурят зоной дунда нэрлэгдэдэг болоһон байгаа даа, — гэжэ хэлэһэнэй һүүлдэ урид хөөрэлдэжэ байһан хүнтэеэ үргэлжэлэн, саашаа сайлажа һуугаад хөөрэлдэнэ.

Тэдэнэй сайдаа садажа, һууриһаа бодоод, бурхан тээшээ хараад, үбсүүн духа хоёроо баһа хоёр мүр тобшоёо хэды еды тонсогоогоод орхиходонь мүнөө түргэн столоо сэбэрлээд, хилээмэ табаг соо шэнээр зүһэжэ, хоёр сунхэр гэгшын улаан аяга соо сай хээд, Нашан Бата Цыремпил хоёрые хаража:

— Айлшад, эндэ һуужа сай уугты, — гээд тортоггүйхэн бурят хэлээр тоб байса хэлэжэрхинэ.

Тэрэ хүгшэнэй бурядаар хэлэхэдэнь найртайе Цыремпил гайхаһан янзатай, нэгэ удаа нюурынь харалһанай һүүлдэ столдо һууржа, Бататайгаа хоюулан сайлажа эхилнэ.

Энэ хоёрой аяар тэрэ холоһоо хүйтэн муу хубсаһаар энэ зэргын үбэлэй һаари хүйтэн соо эндэ хүрэтэр хашан бордого туранхай морёор һолжоро һолжорһоор ерэхэ гэдэг тиимэшье амархан ябадал бэшэ, харин үрэ шарадаа хүрэтэрөө үлэдэжэ дааража ерэһэн байха тула нилээдгүй хомхойгоор сай хилээмэ садатараа уудижэ, хүлһэ лэбшэһэн хүри улаан шарайтайнууд болоно. Баясхалан хүргэжэ, столһоо найр табин бодожо, ханын хажууда ошоод, зэргэлэн газарта дабшаад һуушанад.

Мүнөө гэрэй эзэн Пушаал Баашка тэдэн тээшэ хаража:

— Зай, нүхэд, орой болобо, морёо уһалжа эдеэлүүлэгты, — гэжэ хэлэхэдэнь, тэдэ хоёр малгай бээлэйнүүдээ абажа үмдэн, газаашаа һубарилдан гарана.

Удангүй, гэр соонь харанхы боложо, пеэшэнэйнгээ булангдахи бишыхан түлюуртэ дабирхайтай зумгаһаар гал түлижэрхин гэхэдэнь харин гэр соохи юумэнүүдынь энеэлдэжэ байһан юм шэнги үдэрэйхиһөө үлүү тодорхойгоор эндэ тэндэ эли болон үзэгдэнэ.

Тэндэ һууһан мүнөө шэрхэгэр хара хүн Баашка үбгэн тээшэ хаража:

— Эндэхи бурят зон болбол ямар ажалтай, юу эрхилдэг, зөөри шадалай талаар, эрдэм һургуулиин талаар ямар байдаг юм? — гээд ехэл һонирхоһон янзатай асууна.

Баашка үбгэн һахалаа доошонь шобторон һагад эльбэжэрхёод, тэрэ хүн тээшээ бага дүтэлэн татажа, миһэлзэн хөөрэжэ эхилнэ.

— Зай, дуулаад һуу! Эндэхи бурят зон болбол юрэ зөөлэхэн абаритай, бэрхэхэн зантай байха юм. Тэдэнэр болбол юрэнхыдөө мал ажалтай, таряа таридаггүй шахуу, хүдөө тала, горхо голоор эндэ тэндэ таража һуудаг юм.

Эндэхи зоной үгытэй ядуунарынь ехэл олон, тэдэнэрээ барлагшалжа мүлжэжэ байдаг баяд ноёд, лама бөөнэр гэжэ баһал олон байха юм.

Тиигээд ниитэ дээрээ илангаяа үгытэй зониинь эрдэмгүй, юрэ адхаг һэжэгтэ баригдаһан бүдүүлиг заншал байдалтай, иимэ байха юм даа,—гээд сэхэ хараад һуухадань, мүнөө хүн толгойгоо хүдэлгэн татажа уруугаа харан бодолгото болоһон хэбэртэй, түр һууһанай һүүлдэ:

— Ай, хайратай байна даа, тиигээд байхада тэдэ үгытэй бурядууд хайшан гэжэ амидаржа һуудаг юм? — гээд баһа асууна.

— Хайшан гээд амидаржа һуудаг юм гэжэ асууха асуудал юу байхаб, харин хайшан гээд амидаржа һуултай байһаниие жэгдэ дээрэнь бодоод үзэхэдэ жэгтэйхэн эли бэшэ гү, — гэжэ хэлээд, хүйтэн хэнхеэтэйгээр хэн-хэн гэжэ энеэжэрхихэдэнь мүнөө шэрхэгэр хара хүн энэ үбгэнэй хэлэһэн үгые ойлгожо ядаһан мэтэ нюдөө дэмы сабшасагаан уг-маг гэжэ нюурыень энеэбхилэн хараад, абяагүй болон һуугаа һэн.

Иигэһээр байтарнь газааһаа Нашан Бата Цыремпил хоёр орожо ерээд, ан бун гэжэ һууха зуураа Нашан Бата Баашка үбгэнтэй энэ тэрэ юумэ хөөрэлдэжэ, Баашка үбгэн энэ нютагта анха түрүүн ород хүнүүдэй ерэжэ бурядуудтай хани холбоотой болоһон түүхыень хөөрэнэ. Нашан Бата баһа эсэгынгээ ород хүнүүдээр сугтаа ажаллажа ябаһанаа хөөрэдэгынь һанан һанан шадаха соогоо дуугарна. Цыремпил эдэ хоёрой хөөрэлдэхые шагнажа, нютагайнгаа энэ тэрэ үбгэдэй ород зон гээшэ ехэл һайн юм, тэдэнэй ашаар бурядууд олохон юумэдэ һураһан юм гэжэ хөөрэлдэдэгыень һаналсажа һуугаа һэн. Тиигэжэ нилээд орой болотор һууһанай хойно бүгэдэ унтаха гэжэ хэбтэнэ.

Үбэлэй һүниин ута гэдэг яаха аргагүй, гэр соо хүнэй хурхиралдаха абяан ямар нэгэн хүсэтэнэй уур сухалаа багтаажа ядаад, хурхирэлдэжэ архиралдажа байһан юумэ шэнги таһалгаряагүй гэрэй оёор жэржэгэнэн дорьбохо шэнги болоно.

Цыремпилэй нойр хүрэжэ үгэнэгүй. «Ай даа, арюухан Должодни амидии мэндэ хэбээрээ ямар нэгэн орондо нам шэнги тэнэжэ зайжа ябаагүй юм аа гү даа» гээд һанахатаяа хамта, нөөхи Бата зайһанайда бууса түхеэрэлсэжэ байтараа хүлөө сабшаад хэбтэхэдэмни, минии зүрхэ хүдэлгэһэн тэрэ хоолой юун байгаа һааб гэхэ зэргээр һанаа сэдьхэлээ долгисон арюухан Должодойнгоо аялдар илдам абари, арюухан хурсахан шарайень һанаандаа оруулжа, гэнтэ уулзажа байһан шэнги эли тодохоноор нюдэндөө үзөөд орхиходол гэнэ.

Баһа забһартань Ямаахан эхынгээ уйлажа дуулажа, юрөөл табиһаар гээгдэһыень һанаад орхиходоо улаан голоо уйдхар гомдолдо бажуулгаад, угзаруулжа байһан юумэ шэнги бүтүү бүглэрэн, эжэ эхигүй нюдэнһөөнь нёлбоһон һубаришана хэбэртэй.

Энэ мэтэ хүндэ уйдхар зоболонгоо һана һанаһаар нэгэн үе зүүдэлжэ байһан шэнги һуларан, нэгэ үе тэмсэлдэжэ байһан шэнги хэбтэнэ. Тиигэжэ хэбтэхэдээ Цыремпил баһа Пушаал Баашкын тухаар хөөрэһые һанана, дам саашань өөрынгөө эндэ ерэһэн үг шалтагаание шэбшэнэ. «Нашан Бата намайе яахадаа эндэл ерээ һаа бэеэ нюужа шадахаш, үнэн харгыгаа олохош гэжэ хэлээ һэм. Энэнь ямар удхатай, ямар ушартай гээшэб? Зүб даа, тиимэл байха ёһотой. Хүн боложо, хүлөө шоройдоһонһоо хойшо, хүнэй һайн гээшэ ород хүн юм гэжэ дуулагша хамнайб. Мүнөөшье хаража үзэжэ байнаб. Жэшээлхэдэ, би нэгэ баян бурядайда ороһуулбидаа. Намайе үдьхэлжэ гаргахань лабтай. Үгы, ажалша хүн ямаршье яһанай һаа адалил байна даа» гэхэ мэтэ олон юумые Цыремпил һанаандаа оруулна. Газар дээрэхи оршон байдалые урда урданайхиһаан ондоогоор харана.

Цыремпил тиигэжэ һанажа хэбтэхэдээ ород арад бурят арад хоёрой түүхэтэ ехэ хани холбоое уг үндэһэнһөө хуу баран ойлгожо байгаа гэжэ яажа хэлэхэб. Юрэдөө Доржи үбгэн, Нашан Бата гэхэ мэтын хүнүүдэй хэлэдэг үгэнүүдһээл иимэрхүү тобшолол хэһэн байха юм.

Тэрэ үедэ хаанта засагай табималнууд, баяд, ноёд, ламанар ород арад бурят арад хоёрой хоорондо хараал хёмороо гаргаха гэжэ ходоодоо оролдодог бэлэй. Эдэ арадуудай эбээ шангадхажа, үгээ холбохо, һаналаа нэгэдхэхэ ушарһаань тэдэ айдаг, һэгшэдэг һэн. Тэрэншье ойлгосотой байгаа — ород арадай эрхим хүбүүд бурят арадай һанаа сэдьхэлые арюудхадаг, дайсадтай тэмсэхэ зориг хүсэ нэмээдэг, ёһото хани нүхэдынь байһан юм. Энэ һайн һайхан туһа нүлөөнь бурят ажалша зоной дунда улам улам ехэ, хүндэтэй боложо байгаа һэн гэхэ.

Энэ нютагай бурят зон һая болотор шахуу таряа талха таридаггүй, мал адууһаханаа үбэл зунгүй адуулжа, бэлшээрилүүлээд, он саг үнгэргэн байдаг һэн. Ород деревнинүүдэй ойро тойрон бии болохо тудам бурядай байдалда баһал эли тодо хубилалтануудай болоһыень, юумэ ажагладаг, харадаг уладууд ойлгодог болоо һэн. Бага бага талха таридаг боложо эхилбэ. Малдаа үбһэ сабшадаг, хото хорёо баридаг болобо. Һула мори, ганзагын орондо тэргэ, шарга жэл бүри олон айл бүхэндэ бии болобо. Баһа эндэ тэндэһээн гаража ерэһэн ород хүнүүд бурят нютагуудаар ябажа багашуулда үзэг бэшэг заадагшье ушарнууд олон үзэгдэдэг болоо бэлэй.

Эдэ бүгэдые хаража ойлгожо байһан хүнүүдтэ нилээд ехэ удхатай байдаг һэн. Али нэгэн үбгэд энээн тухай хөөрэлдэхэдөө, үнэн зүрхэнһөө баярладаг, хүхидэг байгаа. Цыремпил бага наһанһаа хойшо хүсэ ухамай хүн аад, эдэ бүхы хөөрэлдөөнүүдые шэхэндээ хадажа, зүрхэндөө хадагалжа ябадаг һэн. Хари мүнөө Пушаал Баашкында ерэшоод энэ унтажа ядажа байхадаа, дуулаһан шагнаһан юумэнүүдээ һанаад һанаад үзэхэдэнь удха шанарынь айхабтар ехэ байгаа бэлэй.

Үглөө эртэ Пушаал Баашкын газаа Нашан Батын хашан хээрэй шаргатай болоод байхадань, тэрээнэй хажууда Нашан Бата Цыремпил хоёр гар гараа барилсажа, бэе бэеһээ холодолсон ядажа, Цыремпил уяранги улаан шарайгаар:

— Зай, Бата абгаймни, хоюулан хожом нэгэ сагта уулзажашье болоно бэзэбди. Хэрбээ энэ нютагта нам мэтэ зоболонто нэгэн залуухан эхэнэр мананда төөриһэн шубуун шэнги тэнэжэш ябаха магадгүй даа, тиимэ хүнтэй хэрбээ уулзабал эрхэ бэшэ минии тухай тэрээнэй шэхэнэйнь үзүүртэ шэбэнжэрхёорой даа, — гээд уруу дуруухан болобо.

— Тиихэб, тиихэб, һайн ябаарай! — гээд, Нашан Бата тэрэ юун басаган тухай хэлээшыень обёоронгүй, шаргадаа һуугаад, нюдэнһөө нёлбоһо һубарюулан бусаха тээшээ ябажархина.

Алексей СУРКОВ

СТАЛИН ТУХАЙ ДУУН

Аба оронойнгоо һайхан дайдаар
Ажалда, дайнда хатуужаабди,
Агуу ехэ вождь, нүхэр тухайгаа
Алдарта дуугаа найруулаабди.
Сталин—дайшалхы алдар соломнай,
Сталин—далита залуу сагнай.
Дуугаа дулалдаһаар, тэмсэн, илан,
Дабшанабди, Сталинаа дахан.
Баян, наратай, гэрэлтэй болоол
Баран уужам совет нютагууд.
Сталинска элбэг ургасаар хүгжөөл
Аажамхан колхозно талануд.
Сталин—дайшалхы алдар соломнай,
Сталин—далита залуу сагнай.
Дуугаа дуулалдаһаар, тэмсэн илан,
Дабшанабди, Сталинаа дахан.
Хабарай үүрэй толонһоо һайхан
Хабатайхан залуу үеын саг.
Сталинай энеэбхилгээр жаргаһан—
Солото хүүгэд баясана.
Сталин—дайшалхы алдар соломнай,
Сталин—далита залуу сагнай.
Дуугаа дуулалдаһаар, тэмсэн, илан,
Дабшанабди, Сталинаа дахан.
Ниидэнэбди алтан далинуудаар,
Нилээд зориг манда үгтэнхэй.
Соёл, жаргал, дуранай дуунуудаар
Суурхана советскэ оромнай.
Сталин—дайшалхы алдар соломнай,
Сталин—далита залуу сагнай.
Дуугаа дуулалдаһаар, тэмсэн, илан,
Дабшанабди, Сталинаа дахан.

Д. Жалсараев. оршуулба.

Вера ИНБЕР

СОВЕТСКЭ ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ГОЛОС

Дулаанай ами ороодуй,
Дунгиина тала саһаараа.
Хожом бултайха ногооной
Хонщуухан үнэрш холол даа.
Зүгөөр, сэнхииһэн огторгой
Зөөлэн хабараар һэбшээлэн,
Советскэ эхэнэрнүүдэй голосы
Саагуур һэбин ниидхээнэл.
Хилын саадахи үетэмнай,
Хүлеэн абыт мэндымнай.
Дайсадай хуурмаг хардалгаһаа
Далдалан абархалди нүхэсэлөө.
Океан далай, Памирш һаа
Огто бидэнии хахасуулха аал!
Үхибүүдэйнгээ сэнгэхын түлөө
Үсэд тэмсэнэлди сугааран.
Харанхы сонхоор хүүхэйнгээ
Харахагүйнь түлөө.
Үхэлэй бузар аман руу
Үрэбхиюулхэгүйнь түлөө.
Аюулта атом—һомоной
Амгалан садта буухагүйн түлөө.
Гуринха банкир—ноёной
Гэмээ амасахын түлөө.
Хамаг арадуудта эсэстээ
Һайхан хабар ерэхын түлөө.

Ч. Намжилов оршуулба.

ЛИТЕРАТУРНА ХРОНИКО

Москвада болохо бурят-монгол литературын Вечертэ бэлэдхэхэдэ туһалхаяа Москвагай уранзохёолшод Улан-Удэ ерэжэ байна. Һаяхан мэдээжэ уранзохёолшо Анатолий Николаевич Ференс ерээ. Нүхэр Ференс хадаа Х. Намсараевай «Үүрэй толон» гэжэ романиие ород хэлэн дээрэ оршуулжа эхилбэ. Гадна, Ц. Очировай шэнэ повестиие редактировалха юм.

Һаяын үдэрнүүдтэ Сталинска шангай лауреат В. Авдеев ба поэт-оршуулагша В. Замятин гэгшэд Улан-Удэ ерэхэнь.

* * *

Залуу уранзохёолшодой республиканска конференци октябрь һарын хоёрдохи хахадта үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Тэрээндэ бэлэдхэл мүнөө ябуулагдажа байна. БМАССР-эй уранзохёолшодой Союзай правлениин дэргэдэ поэзиин ба прозын секцинүүд байгуулагдаа. Конференци үнгэргэхэ комисси ажаллажа эхилээ.

* * *

Советскэ уранзохёолшодой шүлэгүүд ба поэмэнүүд бурят хэлэн дээрэ оршуулагдаад, тусхай сборник болон хэблэгдэжэ гаргагдахань. Мүнөө үедэ тус сборник редактировалагдажа байна.

* * *

Һүүлэй үедэ шэнэ шэнэ зохёолнууд хэблэлдэ олоор үгтэжэ байна. Бурмонгизэй совет Ж. Тумуновай «Шэнэ шүлэгүүд» болон залуу уранзохёолшо Д. Гунзыновай рассказуудай «Нютагаймни хүнүүд» гэһэн сборнигуудые зүбшэн хэлсээд, хэблэлдэ үгэбэ.

Цэдэн Галсановай һүүлэй үедэ бэшэһэн, амгалан тайбан байдалда, шэнэ Хитадта ба Кореяда зорюулһан шүлэгүүдэй сборник ород хэлэн дээрэ бүри һаяар хэблэгдэхэнь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын эрьеын харгыгаар... О. Зенкиин. Фото-этюд.

Михаил ЛУКОНИН

Ленин

(Поэмэһээ отрывок)

Улаан талмай,
  минии наһанай
Хэдыдэхи час хаб?
Үглөөгүүры золгоно Эхэ
  оромнай.
Үхибүүдынь ажалланал.
Коммунизмын туяагаар
Нюурнуудынь тэдэнэй
  толоронхой.
Арюун һайхан замаар
Алхална үглөөгүүрнай.
Бододог һаань,
  нүхэр Ленин
Энэ үглөөе харадаг һаань!
Үглөөнэй почтальон
Урматай алхалан ябана.
Почтын хайрсагай абяан.
Баяртайл энэ ханхинаан:
«Правда» хэблэлһээ гаража,
Газар бүхэндэ эльгээгдэнэ.
Эгээл
  энэ үедэ
    Сталинай
Стол дээрэ дэлгэгдэнэ.
Түсэбөө дүүргэһэн тухайдаа
Удаа дараа хөөрэнэд:
Бухарест ба Тирана,
София
  ба Ленинград.
Ажал ба алдарай мэдээсэл соо
Адлихан мүр соо бэшээтэйл—
Варшавын ажалшад
Бакугай нефтьшэд.
Иимэ үглөөе, хойтодэрэйнь
  ажалые
Элитээр уридлан мэдээ һэн.
Табидахи ониие
  сэсэнээр,
Тэниглэнээр хараа һэн.
Гараа —
  жилеткынгээ карманда
    хээд,
Бишыха нидхээ буулгад гээд,
Табан жэлнүүдые нэбтэлэн,
  зуунжэлнүүдые дабуулан
Харадаг һэн.
Хитадай Одоной толорхы
Ленин
  тиихэдэ
    хараа,
Зуунжэлнүүдэй саада эрьеы
Мэдэдэг һэн,
  Мүнхэрэн ошоходоо,
Нюдэдөө анихадаа
  Коммунизмдаа
Ажаһууһан байгаа.

Д. Гунзынов оршуулба.

Маргарита АЛИГЕР

Зоя

(Поэмэһээ отрывок)

Үнэһэ шоройдо худхаһан шэнги
Үргэһэтэй нюурнууд барбайлдаба.
Үглөө үүрээр комендатураһаа
Зоягын хубсаһа асарба.
Ара нюргаараа абаахай гүйлгэһэн
Абгайхан тэндэ һалганан байжа,
Хордон бусалан байһан хүлдэш
Хуушан оймһыеш татан үгэнэ.
Уршалаатай нюуртань, тиижэ
  һуухадаа,
Урин һалхин ябууд һануулба:
Хадамда басагадаа үгэхэдөө
Хуримай хубсаһа үмэдхөөгшэ
  бэлэйб.
Айһан, баярлаһан хоёрой хоорондо
Анилзан, сээжыень тэбэригшэ
  бэлэйб...
Мүнөө басаганай түрын дуун
Модон үлгэсэдэ гарахань ха юм.
Һүртэй,
  харатай
    эдэ золигууд
Һүүлшынь замые гаргахань ха юм.
—Юун гэжэ түрэлхидшни юрөөгөө
  һэм?
Юун гэжэ би залбирха биб?
Нюдэнэйнгөө булангаар басаган
  хаража,
Нидхээ хүдэлгэн лаблаад үзэбэ...
Немецкэ захиралтын хусаан
  дуулдаад,
Нэгэ офицер орожо ерэбэ.
Һандали дээрэһээнь хоёр солдат
Һард гэлдэн бодоод орхибо,
Доколон стул дээр дутуу һуугаад
Доогуур хаража шангаар асууба:
—Сталинтнай хаанаб мүнөө?
—Сталин пост дээрээ,—гэжэ
тодо һонороор харюусаа һэнш.
Сталин ажалдаа.
Энэ хадаа:
Үүрэй туяан дэлхэйдэ задараад,
Үүлэ манан алтаран хөөрэжэ,
Байлдаан, ажалай шэнэ үдэр
Баһа эхилбэ гэһэн удхатай.
Үй хохидолоо омогтойгоор нюуһан
Уран оёдолшо эхэнэрэй гарнууд
Оньһон станок шудалан абажа,
Орёо деталь наринаар хайна.
Семафор,
  рельс дамжан,
    түмэр замаар,
Сэбдэг хүйтэн шорой харгыгаар
Аятай нэмэргэ хэдэрһэн танкнууд
Ажалдаа, Москва шадар зорин
  ошоно.
Аба эжыгээ гээһэн үхибүүд
Аяар холо, гэртээ һэринэ.
Эхэ оронһоо бэшэ ондоо
Энхэрхэ хүн тэдээндэ үгы.
Эхэ оромнай үргэн абажа,
Энхэрэн,
  анхаран хүмүүжүүлхэл!
Хубсаһа
  хоолыень дутаангүйгөөр,
Хурдан бэлигтэй хүнүүд болгохол.
Энэ хадаа—Сталин постдоо гэһэн
Эли бодо гэршэ гээшэл.
Энэ хадаа:
  Тэнгэриин хаяагаар,
Наранай арюунда һууха зүгтэ,
Сортоото ехэ фронтын үргэнөөр
Советскэ сэрэгүүд байлдаа
  ябуулнал.
Энэ хадаа:
  сухарилгын үдэрнүүдтэ
Эльгэ зүрхэнэйнгөө доһолшотор,
Энгэр сээжынгээ дүршэтэр,
Илалтада этигэһэн ябадал гээшэл.
Энэ хадаа:
  манай самолёдууд
элин дээшээ дэгдэнэ гээшэл.
Агууехэ советскэ арадай
Ажал, байлдаанһаа утаан
  бушхана.
Энэ хадаа—Сталин постдоо гэһэн
Эли бодо гэршэ гээшэл.
Энэ хадаа:
  дайсанайл хажууда
Эсэһэн, зобоһо[...]оо мэдүүлхэгүй
  гэжэ,
Хөө болтороо шатан харалһан
Хүл дээрээ,
  урагшаал тэгүүлнэш.

Ц. Галсанов оршуулба.

ООН-эй генеральна секретарь Трюгве Лидэ Я. А. Малик бэшэг эльгээбэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 15. (ТАСС). Аюулгүйн Советтэхи советскэ түлөөлэгшэ Я. А. Малик ООН-эй генеральна секретарь Трюгве Лидэ иимэ удхатай бэшэг ябуулаа:

«Хитадай олон нютагуудтахи профсоюзна, эхэнэрнүүдэй, студентнүүдэй ба бусад организацинуудһаа абтаһан 38 телеграммые хүндэтэ г-н генеральна секретарь, Танда эльгээнэб. Тэдээн соонь, Хитадай территориие американска самоледуудай зэрлиг муухайгаар бомбодолгодо эсэргүү ба Тайван дээрэхи ба Кореядэхи американска агрессидэ эсэргүү протест болон зэбүүрхэл мэдүүлэгдэнэ.

Жэшээлхэдэ, Шаньси провинциин профессиональна союзуудай совет, залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, багшанарай ассоциаци, нүүрһэнэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй союз, студентнүүдэй союз, эхэнэрнүүдэй демократическа федераци, наукын хүдэлмэрилэгшэдэй ассоциаци, врачуудай ба ветеринарнуудай ассоциаци, драматургнуудай ассоциаци, литературын ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй ассоциаци, советскэ ба хитадай хани барисаанай общество сентябриин 5-да эльгээһэн телеграмма хадаа «Хитадта эсэргүүгээр Холбоото Штадуудай зүгһөө ябуулжа байгаа провокационно ябуулгануудые үгы хэжэ, эб найрамдал хамгаалха хэмжээнүүдые Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин абахые» эринэ.

Чахар провинци дотор Стокгольмско Уряа доро гар табилгые эмхидхэхэ комитет, Тайвандахи ба Кореядэхи американска агрессидэ эсэргүүсэхэ кампаниин комитет, профессиональна союзуудай совет, демократическа залуушуулай федераци, залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, студентнүүдэй союз, литературын ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй ассоциаци сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соогоо, «Чжоу Энь-лайн протест хадаа хитад арадай голос мүн» гэжэ бэшэнэ, «Азиин арадуудые американецуудай зэрлиг муухайгаар бомбодохо ябадалые Аюулгүйн Соведэй зогсоохыень» эринэ.

Хойто Сычуаниин профессиональна союзуудай Соведэй эмхидхэлэй комитедүүд, нэгэдэһэн таряашад, эхэнэрнүүдэй демократическа федераци, литературын ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй союз, промышленнигүүдэй ассоциаци, Хойто Сычуаниин демократическа лигын хүдэлмэришэдэй комитет, Гоминданай революционно комитет ба залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, Хойто Сычуаниин арадай соведэй консультативна комитет, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй союз, мусульманинуудай түлөөлэгшэд сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соогоо иигэжэ бэшэнэ:

«Үндэр түрэлтэ г-н Трюгве Лидэ, Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин генеральна секретарьта, Лейк-Саксесс, Нью-Йорк.

Илалтата хитад арад хадаа Хитадта американецуудай хуули бусаар аашалха ябадалые зүбшөөхэгүй, мүн Хитадтахи ба Кореядэхи американска агрессидэ эсэргүү хэмжээнүүдые ООН-эй дары абахые эринэ».

Куньминай профессиональна союзуудай совет, Юньнань провинциин таряашадай ассоциаци, Куньминай арадай соведэй консультативна комитет, Куньминай студентнүүдэй союз, эхэнэрнүүдэй демократическа федераци, Юньнань провинциин залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, Куньминай эб найрамдалай комитет, Советско-хитадай хани барисаанай Куньминдахи общество, Юньнань провинцидахи дайнай ба ажалай геройнууд сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соогоо «американска агаарай добтолгонуудта ба 35 хитад гражданинуудые алаһан, шархатуулһан ябадалда эсэргүү эрид буруушаал мэдүүлбэ, хэмжээнүүдые дары абахыень эринэ».

Гуандун провинциин эб найрамдалай комитет, профессиональна союзуудай совет, таряашадай ассоциаци, залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, эхэнэрнүүдэй демократическа союз, студентнүүдэй союз, литературын, искусствын ба журналистикын хүдэлмэрилэгшэдэй ассоциаци, хүдэлмэришэдэй ассоциаци сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соогоо бэшэнэ: «Гуандун провинциин зүүн талын 3 миллион хүн хадаа Хитадые американецуудай буудаһан тушаа дураа гутан зэбүүрхэнэ. Гэмтэ нюурнуудые хэһээхыетнай гүйнабди».

Шанхайн залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, студентнүүдэй союз ба эхэнэрнүүдэй демократическа федераци сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соогоо: «Зүүн Хитадай залуушуул, студентнүүд, эхэнэрнүүд Хитадые американецуудай бомбодоһон ябадалда эсэргүү Чжоу Энь-лайн протестые дэмжэнэбди, американска провокацинуудые Аюулгүйн Соведэй зогсоохыень эринэбди» гэжэ бэшэнэ.

Нанкинска университет сентябриин 4-дэ телеграмма эльгээбэ. «Кореядэ ба Тайванда добтолон ороһонойнгоо, мүн корейскэ гражданска хүн зониие бомбодожо олоор алаһанайнгаа һүүлээр американска империализм хадаа Хитадай территоридо добтолхын тула самоледуудые дахин эльгээжэ байна.

Бүгэдэниитын эб найрамдалай ашаг туһые хамгаалан, американска агресси зогсоохыетнай гүйнабди» гэжэ тэндээ тэмдэглэнэ.

«Тайванда добтолон ороһонойнгоо һүүлээр,. Хитадай территориие Холбоото Штадуудай бомбодоһон ябадал хадаа бүгэдэниитын эб найрамдал эбдэһэн ехэ баримта болоно» гэжэ Пекинскэ университедэй студенческэ союз ба бүхы студентнүүдэй сентябриин 4-дэ эльгээһэн телеграмма соо хэлэгдэнэ.

Профсоюзуудай цинхайска провинциальна совет, Сининэй профсоюзна, таряашадай, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай организацинууд эльгээһэн телеграмма соогоо иигэжэ мэдүүлнэ: «Чжоу Энь-лайн протестые бүрин дэмжэнэбди. Хитадта американска агаарай добтолго хэхыень зогсоохо ба Тайванһаа тэдэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые гаргаха гэжэ эринэбди. Галаар бү наадагты гэжэ американска агрессорнүүдтэ уридшалан һануулнабди».

Хунань провинциин профсоюзуудай совет, таряашадай ассоциаци, залуушуулай демократическа шэнэ лигэ, демократическа эхэнэрнүүдэй федераци, наукын, литературын хүдэлмэрилэгшэдэй ассоциаци сентябриин 3-да эльгээһэн телеграмма соогоо иигэжэ мэдүүлнэ: «Кореяһаа өөһэдынгөө сэрэгүүдые ба Тайванһаа өөһэдынгөө 7-дохи флодые гаргажа абаашахыень Холбоото Штадуудта Аюулгүйн Соведэй захирхые Хунань провинциин 30 миллион хүн эринэ».

Эльгээһэн телеграмманууд соогоо Хитадай элдэб олон провинцинуудай олон тоото организацинууд хадаа Хитадай территоридо американска бомбодолго хэгдэһэн ябадалда эсэргүү эрид протест ба зэбүүрхэлээ мэдүүлнэ. Агрессиие үргэдхэхэ ябадалда шэглүүлэгдэһэн американска провокациие зогсоохо ба гэмтэ нюурнуудые хэһээхэ хэмжээнүүдые түргөөр абахыень Аюулгүйн Соведһээ эринэ.

Аюулгүйн Соведэй абаһан бэшэгүүд ба телеграммануудай списогтэ эдэ 38 телеграммануудые оруулха тухай заабари үгэхыетнай гүйнаб.

Энэ бэшэгые Аюулгүйн Соведэй документ болгон толилхые гүйнаб».

КОРЕЯДЭХИ СОБЫТИНУУД

Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командованиин мэдээсэлнүүд

ПХЕНЬЯН, сентябриин 15. (ТАСС). Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командовани сентябриин 15-най үглөөгүүр иигэжэ мэдээсэбэ:

Урда эрьеын райондо ябуулгануудые хэжэ байгаа Арадай армиин частьнууд байлдаануудые ябуулжа үргэлжэлһөөр. Фронтын нэгэ участок дээрэ хамгаалалгын хүсэтэ позицинуудта түшэглэһэн американска 25-дахи дивизиин ба далайн пехотын отрядай частьнууд танкнуудай, артиллериин ба авиациин дэмжэлгээр, хатуу шанга контратакануудые хэжэ байна.

Нактонган (Ракуто-ко) мүрэнэй зүүн эрье дээрэ ябуулгануудые хэжэ байгаа Арадай армиин частьнууд хадаа контрдобтолгодо орохые һэдэһэн американска ба лисынмановска марионеточнэ сэрэгүүдтэ эсэргүү байлдаануудые ябуулна.

Энэ райондохи Арадай армиин частьнууд болбол таһаралтагүйгөөр бомбодолго хэжэ байгаа дайсанай контратакануудые гэдэргэнь сохижо, дайсанай оборонодо сүмэрэн оробо.

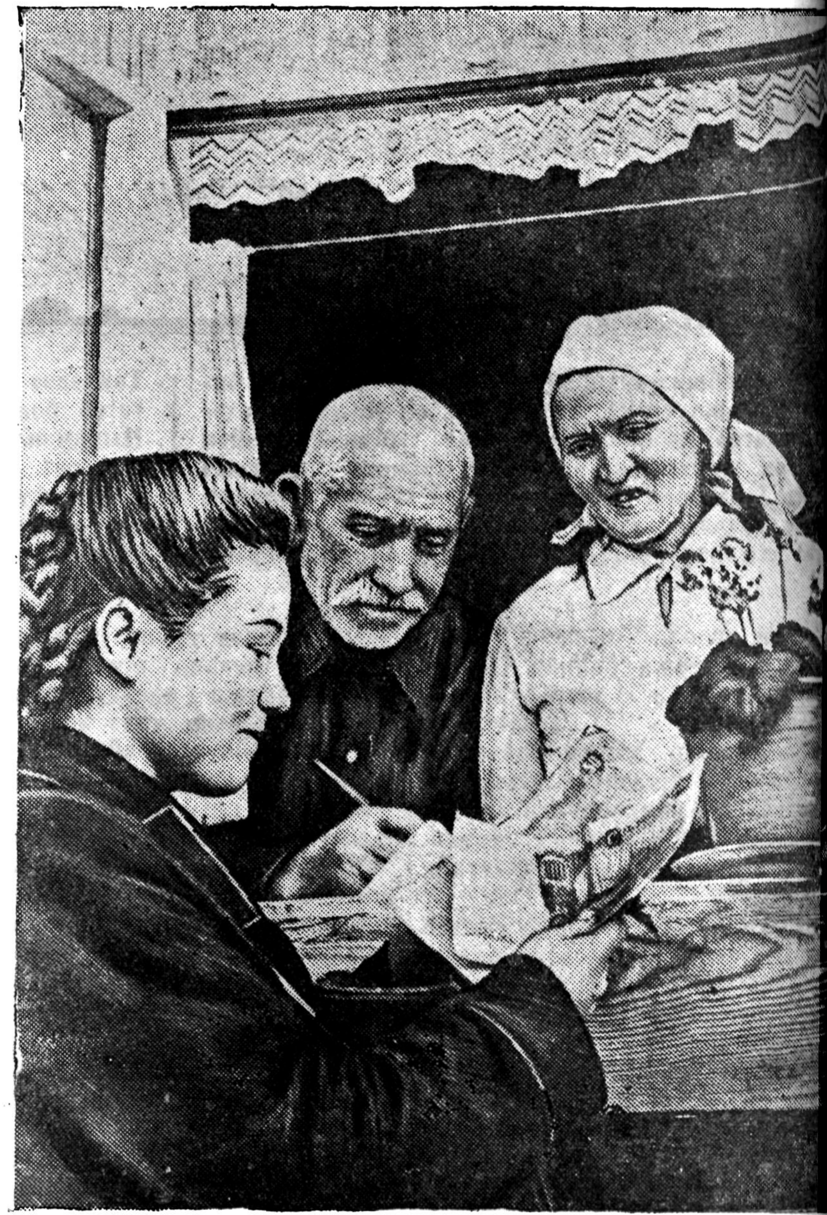
Сентябриин 13-да Арадай армиин зенитнэ артиллери Пхеньянай райондо дайсанай истребителиие буудажа унагаагаа.

ПХЕНЬЯН, сентябриин 15. (ТАСС). Бүхы фронтнууд дээрэ Арадай армиин частьнууд американска частьнуудтай ба лисынмановска сэрэгэй үлэгдэлнүүдтэй хатуу шанга байлдаануудые ябуулжа үргэлжэлһөөр гэжэ Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командованиин сентябриин 15-най үдэшэ дамжуулһан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Ехэ гээлтэ хоролтонуудые үзэһэн дайсан дэмжэлгэ абаад, өөрынгөө хүсэнүүдые шэнээр группировалжа, авиациин туһаламжаар хүсэд эсэргүүсэлтэ хэнэ.

Зүүн эрьеын районда лисынмановска сэрэгэй бута сохигдоһон, сеульска дивизиин ба 3-дахи дивизиин үлэгдэлнүүд американска сэрэгүүдээр дэмжэгдэн контратакануудые хэхэ гэжэ һэдэбэ. Арадай армиин частьнууд контратакануудые гэдэргэнь сохижо, добтолгото байлдаануудые хүгжөөжэ үргэлжэлһөөр.

Егвань (Икан) ба Тапудон (Тафудо) гэдэгэй урда ябуулганuудые хэжэ байгаа Арадай армиин частьнууд дайсанай контратакануудые гэдэргэнь сохижо, тэрээндэ ехэ гээлтэ хоролтонуудые ушаруулна.

Хэлхээ холбооной Усть-Баргажанай почтово отделениин хүдэлмэри... шэд пенсионернүүдые хангалгые ба захигшадтань газетэ, журнал тараан ... гые һайнаар ябуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: почтальон комсомолка Анна Иванова пенсионе... Е. Карнаковта гэртэнь пенси үгэжэ байна. Хажуудань тэрэнэй хани нүхэр Анастасия Игнатьевна.

М. Минеевэй фото.

Театрально-музыкальна училищида

Улан-Удэ городой Ранжуровай нэрэмжэтэ улицые үгсэн, хада өөдэ гарахада, баруун гар таладатнай хоёр дабхар модон байшан байха. Тэрэнэй урдуур үнгэрхэдэ, хүгжэмэй ирагуу һайхан аялга хэзээ бүхэндэ ханхинажа байдаг. Энэ хадаа—ородой агууехэ композитор П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ театрально-музыкальна училищи. Энэ училищида һурагшад искусствын мэргэжэлтэй боложо гарадаг:

Энэ жэлдэ 24 хүн тус училищиие дүүргэжэ гараа. Тэдэнэрэй 2-ынь хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулида багшанар болоо. Бусадынь педучилищида, республикын аймагуудай 7 жэлэй ба дунда һургуулинуудта болон филармони, театр гэхэ зэргын газарнуудта хүдэлмэрилнэ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи искусствын хэрэгүүдые эрхилхэ комитет жэл бүхэндэ училищинуудай харалга үнгэргэдэг байха юм. Энэ жэлдэ Казань городто үнгэргэгдэһэн харалгада тус училищиин 6 һурагшад хабаадалсаа. Тэдэнэр бэлиг шадабаритай байһанаа харуу... жа, һайн сэгнэлтэнүүдые а... һан байна. Тус харалгада хаб... далсаһан Аюша Арсаланов, Ва... лий Бадмаев гэгшэд Казанска ко... серваторидо абтанхай. Мүн Кру... нина Попов хоёр Уральска конс... ваторидо һуралсахаяа ошоо.

Һаяхан эхилһэн һуралсалай ж... дэ сэдьхэл дүүрэн баяртай, ху... бэлигтэй 60 залуушуул энэ учи... щида абтаба. Эндэ һуралсах... Новосибирскэ, Кемеровскэ, Ом... Иркутска, Читинскэ областьну... һаа хүнүүд олоороо ерэдэг. Мү... жэлдэ Омско областиин Славго... дой хүүгэдэй байшангаар хү... жүүлэгдэһэн 3 басагад тус учи... щида ерэжэ ороо. Мүн Чити... областиин Хилокско МТС-эй тр... торна бригадын бригадир Нима... Ленинэй ордента ПВЗ-гэй слес... Михалев, эстонка басаган Иль... Кондрус гэгшэд училищида аб... хай.

Тэдэнэр дирижёрнууд, дууш... хүгжэмшэд, танцорнууд бол... байна.

Н. Цыбенов.

Вьетнамска деревнянуудые кооперировалга

ШАНХАЙ. (ТАСС). Вьетнамска информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Вьетнамдахи кооперативна хүдэлөөн тухай шэнжэлэлые «Вьетнамай голос» гэжэ радиостанци дамжуулһан байна.

Кооперативна хүдэлөөн,— гэжэ радиостанциин дамжуулһан статья соо хэлэгдэнэ, — Вьетнамда демократическа республикын байгуулагдаһанай һүүлээр удангүй эхилһэн юм.

Вьетнамдахи эгээн томо кооперативуудынь — дунда шадалтай, үгытэй ба газаргүй байһан таряашадһаа гол түлэб бүридэһэн хүдөө ажахын кооперативууд болоно.

Түрүүшын кооперативна ажахынууд Центральна Вьетнамай урда хубида эмхидхэгдэһэн байна. 1949 оной эсэстэ Центральна Вьетнамай урда хубида 145.000 тухай гэшүүдтэй, 1500 кооперативна ажахынууд тоологдожо байгаа.

Центральна Вьетнамай урда провинцинуудта кооперативна хүдэлөөн мүн лэ үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Куанг-Нгай гэжэ нэгэхэн провинци дотор 1949 оной эсэстэ 80.000 гэшүүдтэй 67 хангалгын ба эд хэрэглэгшэдэй кооперативууд байгуулагдаһан юм. Эдэ кооперативуудай мүнгэ зөөринь хамтадаа 80 миллион пиастр, мүн тэндэхи бусад кооперативуудай мүнгэ зөөринь 86 миллион пиастр болодог байна.

Бинь-Динь, Куанг-Нгай ба Фу-Ен провинцинуудай кооперативууд Арадай армиин нютагай частьнуудта 1949 оной турша соо 3.000 тонно рис үгэһэн байха юм.

Цетральна Вьетнамай урда хубида 1945 онһоо 1949 он хүрэтэр кооперативуудай тоо гурба дахин, тэдэнэй мүнгэ зөөринь таба дахин ургаһан байна.

Германска демократическа республика шэнэ дэбжэлтэдэ

БЕРЛИН. (ТАСС). Германска демократическа республикын түсэблэлгын министерство иигэжэ мэдээсэнэ:

1950 оной хоёрдохи кварталда Германска демократическа республикын ажахын бүхы һалбаринуудай саашанхи хүгжэлтэ, арад зоной материальна ба культурна хэмжээнэй улам дээшэлэлгэ хангагдаа.

1950 оной хоёрдохи кварталда промышленностиин валова продукци гаргалгаар үйлэдбэриин түсэб 107,5 процент дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлэй хоёрдохи кварталтай жэшэбэл, промышленностиин валова продукци 26,6 процентээр нэмэһэн байна.

1950 оной хоёрдохи кварталда промышленна шухала зүйлэй продукци үйлэдбэрилэн гаргалга, 1949 оной хоёрдохи кварталтай сасуулбал, иимэ байна (процентээр): электроэнерги—117, газ—115, хүрин нүүрһэн—109, түмэрэй руда—148, шэрэм—161, булад—159, прокат—234, цемент—119, фосфорна үтэгжүүлгэ—123,3, бүд—150,3, гутал—136,5, саарһан — 112,1, электромоторнууд—252, паровозууд—165, ашаанай вагонууд—306, пассажирска вагонууд—225, ашаанай автомашина—154,3, хүнгэн автомашина—164,7, тракторнууд—2740 гэхэ мэтэ.

Дүнгэй мэдээгээр, тарилгын талмай 1950 ондо 1949 онойхиһоо 114.000 гектараар нэмээ. Багсаахада, дунда жэшээгээр, гектар бүриин ургасань дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүрэхэ, зарим культуранудаар үлүүлхэ байна.

Германска демократическа республикын малай тоо толгой 1949 онойхиһоо нилээд олошороо.

Түмэр замаар ашаа зөөлгэ хоёрдохи кварталда, 1949 оной зохихо үетэй сасуулбал, 14,4 процентээр ургаба.

Эрье шадарай суднонуудаар ашаа зөөлгэ—111,2 процент, автомобильна транспортаар ашаа зөөлгэ—137 процент дүүргэгдээ.

Германска демократическа республикын экономикын амжалтатайгаар хүгжэлгэ, илангаяа хүдөө ажахыда ургасын дээшэлэлгэ, үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгын улам ургалга, СССР-һээ ба арадай демократиин оронуудһаа эдеэ хоолой зүйлнүүд ба түүхэй эдүүдые улам ехээр абадаг болоһон ябадал хадаа зоной ажамидаралай хэмжээе нилээд ехээр дээшэлүүлээ.

Республикын гадаадын худалдаан 1950 оной хоёрдохи кварталда мүн лэ амжалтатайгаар хүгжэһэн байха юм. 1949 оной хоёрдохи кварталтай сасуулбал, гадаадын худалдаанай эрьесэ 101 процентээр нэмээ. 1950 оной хоёрдохи кварталда СССР-тэй, Польшотой, Болгаритай ба Венгритэй худалдаа наймаанай хэлсээнүүд баталагдаа.

Германска демократическа республикын промышленностьдахи хүдэлмэришэд ба албахаагшадай тоо, 1949 оной хоёрдохи кварталтай жэшэбэл, 238.000 хүнөөр, тэрэ тоодо арадай предприятинуудта 175.000 хүнөөр нэмэһэн байха юм.

Арадай промышленностьда ажалай бүтээсэ, 1949 оной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулбал, 11 процентээр нэмэһэн байна.

Швейцариин ба Хитадай хоорондо дипломатическа харилсаанууд тогтоогдобо

ПЕКИН, сентябриин 15. (ТАСС). Швейцариин правительствын ба Хитадай арадай республикын арадай Центральна правительствын хоорондо болоһон хэлсээнүүдэй ашаар, эдэ хоёр гүрэнүүдэй хоорондо дипломатическа харилсаануудые тогтоохо ба посланнигуудые эльгээлсэхэ тухай хэлсээн туйлагдаба гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэнэ.

США-гэй, Англиин ба Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 13. (ТАСС). США-гэй, Англиин ба Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд Ачесон, Бевин ба Шуманай зүблөөн үсэгэлдэр эхилээ. Гурбан державануудай хоорондо энээнэй урда тээ хэгдэһэн хэлсээнүүд шэнгеэр, тус зүблөөн хадаа Советскэ Союзда, Хитадта ба зүүн-европейскэ арадай-демократическа оронуудта, эсэргүү сэрэгэй союзда баруун державануудые США-гэй хүтэлбэри доро нэгэдүүлхэ гэһэн зорилготой байна.

США-гэй делегацитай нигта холбоотой корреспондентнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, США хадаа уласхоорондын хэлсээнүүдые зүришэжэ ба тэдэниие эбдэжэ, Баруун Германидахи сэрэгэй хүсэнүүдые һэргээн байгуулха ба тэдэниие баруун-европейскэ «Нэгэдэмэл» сэрэгэй хүсэнүүдтэ оруулха гэжэ оролдоно. Тайван, Корея ба Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа сесси тухай асуудалнууд хэлсэгдэхэ байна гэжэ мэдээсэлнүүд соонь мүн лэ заагдана.

СПОРТ

Гимнастическа заочно мүрысөөн

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын хэрэгые эрхилхэ комитет байгша сентябриин 15-һаа ноябриин 1 хүрэтэр Российска Федерациин хүдөө нютагуудай ба городуудай физкультурна коллективүүдэй заочно мүрысөө нютаг бүхэндэ үнгэргэжэ эхилбэ.

Мүрысөөндэ 14 наһанһаа дээшэ наһатай дуратан бүхэн хабаадалсаха байна. Мүрысөөнэй программын ёһоор, эрэшүүл турнигта татаха, үндэрые харайха, гимнастическа упражнени, эхэнэрнүүд — модон дээгүүр тэнсэн дугысаха, үндэрые харайха, гимнастическа упражнени хэхэ — эдэ гурбан зүйлэй спортоор мүрысөөндэ хабаадана.

Тус мүрысөөндэ хабаадагшадай абаһан ниитэ балнуудай тоое физкультурнигуудай тоодо хубаарилһанай үндэһөөр, городто ба хүдөөдэ болоһон мүрысөөнэй эрхим коллективүүд тодорхойлогдожо, мүрысөөндэ илагшадта тоологдохо юм.

Мүрысөөндэ 1-дэхи, 2-дохи, 3-дахи һууринуудые эзэлһэн ил... шад физкультура ба спортын а... магай ба городой комитедүүд... шанда хүртэхэ байна. Тэдэ ... манданuудай эрхим эмхидхэлш... мүн лэ шанда хүртэхэ юм.

БМАССР-эй түрүү һуури эзэлһ... аймагууд ба городуудай физку... турна организацинууд физкульту... ра ба спортын республиканск... комитедэй шанда хүртэхэ.

Физкультура ба спортын Ро... сийска Комитет область, АСС... хизаарнуудай физкультурна орг... низацинуудта үгтэхэ дамжуулг... шан бии болгоһон байна. Тэрэ... РСФСР-тэ түрүү һуури эзэлһ... область, АССР, хизаарта үгтэх... 2-дохи ба 3-дахи һуури эзэлэгш... дипломуудта хүртэхэ юм.

Тэрэшэлэн дурсагдаһан гурб... зүйлэй упражненинүүдээр илаһ... эрэшүүлдэ ба эхэнэрнүүдтэ Бүх... российска комитедэй диплому... барюулагдаха байна.

Харюусалгатай редакторай орлогшо Ц. Б. БУДАЕВ.

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭДЭ

«ПРОГРЕСС» кинотеатрта — «Зоригтой хүнүүд» гэжэ үнгэтэ кинокартина.

«ЭРДЭМ» кинотеатрта — «Советскэ Эхэ ороной түлөө» гэжэ фильм үдэрэй 1 часта, «Нюуса мисси» — үдэшын 5—7—9 часуудта.

БМАССР-эй 25 ЖЭЛЭЙ ОЙН НЭРЭМЖЭТЭ СТАДИОН дээрэ — үдэрэй 10 часһаа хүнгэн атлетикээр СССР-эй городуудай түрүү һуури эзэлэлгын заочно 2-дох... мүрысөөн болохо. Мүн энэ стади... он дээрэ үдэшын 5 час 30 мину... таһаа ПВЗ-гэй «Локомотивай» 1-дэхи команда сэмбын фабрики... футболистнуудтай уулзаха байна.

«ДИНАМО» стадион дээрэ футболоор тус талмайн эзэ... «Байкал» обществын спортсме... нүүдтэй уулзаха. Мүрысөөн... эхилхэнь 5 час 30 минутада.

Адрес редакции г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7.85, отв секретаря—3-25. Отделов: партийной жизни, культуры и быта—4.52, сельскохозяйственного и промышленности—6-84, местн информации и писем—6.84 Для междугородных переговоров—16.

Н—02388. Типография Управления полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000